

De Vierschaar

“De Vierschaar” te Wachtebeke (foto: 2000)

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter	p. 1
<i>Mijn oorlogsjaren 1940-1945 (Cesar David)</i>	
Nieuws van de redactie	p. 4
<i>(Wies Creve en Eddy Van Acker)</i>	
In memoriam Michel van Fons van de Pruis	p. 6
<i>(Wies Creve)</i>	
Overlijdens	p. 7
<i>(Eddy Van Acker)</i>	
Een 'Landmark' uit de dertiende eeuw?	p. 8
<i>(Luc. De Maesschalck)</i>	
De Wabeekse toale...	p. 13
<i>(Wies Creve)</i>	
Opsporing verzocht	p. 15
<i>Boerenbond Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel</i>	
<i>(Eddy Van Acker)</i>	

Mijn oorlogsjaren 1940 - 1945

Waarde heemvrienden,

Eerst en vooral een gelukkig en voorspoedig nieuw jaar, rust en vrede; in de eerste plaats in de regio die wij tot ons heemkundig erfgoed rekenen. Veel leesgenot met onze tijdingen en het jaarboek, veel kijkgenot ook met de oude dorpsfilm die wij dit jaar willen programmeren en talrijke leuke babbels voor de Dhustbezoekers.

Dat het hier niet altijd peis en vrede is geweest dat zullen zich vele ouderen onder ons nog wel herinneren als zij terugdenken aan de 2e Wereldoorlog die zij aan den lijve ondervonden. Over deze geschiedenis wil ik het hier nu speciaal hebben.

Het hoeft geen betoog dat het verhaal in Makkabeeën geen ooggetuigenverslag is maar een later geschreven en fel opgesmukt verhaal van de krijgsverrichtingen. Het is zoiets als de Guldensporenslag van Hendrik Conscience. Om met onze Heemkring niet in het zelfde schuitje van meer verzinsel dan waarheid te belanden, wordt het hoog tijd dat de ooggetuigen van de laatste wereldbrand hun belevenissen op papier zetten. Hoewel het dan hoofdzakelijk over Wachtebeke en Winkel zou gaan of de ingezetenen ervan, hoeft het nog geen eentonig verhaal te worden want uiteindelijk heeft iedereen zijn eigen oorlog meegemaakt. Ook hoeven uw bevindingen niet onmiddellijk gepubliceerd te worden want bepaalde onderwerpen zijn vooralsnog te kies om ze aan de openbaarheid prijs te geven. Niettemin vormen zij een onschatbare bron van informatie die later, als alle rancunes weggeëbd zijn, aanleiding kunnen geven tot een boeiend jaarboek. Om alvast mijn duit in het zakje te doen, hierna mijn verhaal over het begin van de oorlog, zoals ik het als 8-jarige heb ervaren en mij nog herinner.

Omdat wij een eind achteraf woonden had ik weinig zicht wat er zich dagdagelijks op de straat afspeelde. Als de schoolbel klonk had ik, via onze tuin, nogal de tijd om de rang te vervoegen. Mijn makkers kwamen steevast naar ons om te spelen want wij hadden plaats, weiden en land, en de Robbedoesclub vond bij ons een ideaal onderkomen. Als jonge knaap had ik wel wat anders te doen dan mij zorgen te maken over een nakende oorlog, zeker omdat in ons gezin niemand

werd opgeëist; mijn vader was te oud en mijn oudere broers net niet oud genoeg. Het eerste teken dat het mis zou lopen was toen directeur Titelboom, die op het kasteel aan de Puienbrug woonde – in het domein dat nu Puyenbroeck wordt genoemd - kwam vragen of een van mijn oudere broers, René of Robert, niet bereid was om hen met zijn auto naar Frankrijk te voeren. Zelf zag hij er zich blijkbaar geen man op of wou hij een stoere knaap mee voor de veiligheid. Hoewel Titelboom een goede klant was, heeft pa het aanbod toch maar geweigerd. De oorlog was al enkele dagen bezig als de onrust kwam. Burgers en militairen trokken in ganse kudden voorbij, op de vlucht voor naderend onheil. Omdat in al dat tumult nogal wat fietsen gestolen of opgeëist werden hadden wij onze tweewielers verborgen op de zolder van de gemeenteschool. Bij ons doken plots 3 jonge kerels uit de streek van Zandhoven op. Zij vonden hier onderdak en besloten meteen niet verder te vluchten en hier de loop van de gebeurtenissen af te wachten. Intussen waren ook heel wat Wachtebekenaren op de vlucht geslagen. Zo moest vader onverrichterzake terugkeren van zijn zaterdagse kaartavond. Aan het café van Albert Vervaeke hing een briefje “Ich bin mit Frau nach Lazaret”. Vluchten, daar moest ons vader echter niets van weten. Huis, hof en maalterij verlaten, daar was geen sprake van.

Voor mij begon de oorlog pas echt toen ons hof overspoeld werd met Duitse soldaten, paarden, wagens en geschut. In min dan geen tijd stond gans ons hof en boomgaard vol. Het Belgische leger had zich verschanst achter het kanaal en beschoot van daaruit de vijand. Een oudere Sudeten-Duitser, die het overigens op Hitler niet begrepen had, hielp ons onze kelder te versterken want met vijandelijke troepen op het hof was een bombardement verre van denkbeeldig. Gelukkig trok, voor het donker werd, heel het zootje weg naar de kleine Melkerijstraat. ‘s Anderendaags was ons paard gestolen en dat was voor pa iets te veel. Tot onnoemelijke schrik van ons ma trok hij op zoek en vond onze “Tsar” op een weide in de kleine Melkerijstraat tussen heel wat andere gestolen of opgeëiste paarden. Toen hij bij de officier van dienst zijn beklag deed zei die dat Duitse soldaten niet mochten stelen. Als zij een paard wilden moesten zij het maar kopen of het opeisen met de nodige papieren.

Derhalve kreeg pa zijn paard terug en kwam hij er triomfantelijk mee het hof opgestapt.

Na de capitulatie kwamen ganse colonnes krijgsgevangenen te voet op weg naar Duitsland - naar wij vermoedden. Toen wij al die ellende zagen bakten wij een ganse oven brood en steevast stond ons ma aan de straat klaar met stapels boterhammen om de hongerige sukkelaars toe te steken. Stilaan kwamen ook de gevluchte dorpelingen terug en hernam het leven weer zijn gewone gang, voor zover men dit gewoon kan noemen. Naast al het nare, had de oorlog toch 'n paar goede kanten Door de penibele situatie van de boeren hadden wij af te rekenen met heel wat "plak". Gewoonlijk werd de schuld dan wel met de nodige achterstand vereffend, maar toch. Eén oorlogsjaar was meer dan voldoende om alles te vereffenen, wat ons na de oorlog met de affaire Gutt min of meer zuur is opgebroken.

Kort voor het begin van de oorlog hadden wij ook een lading rijstmeel ingeslagen, het kwam vermoedelijk uit Amerika en was bedoeld als varkensvoeding. Proeven wezen echter uit dat er geen verschil was tussen "semoule de riz" die men in kleine pakjes in de kruidenierswinkel kon kopen en de zakken op de meelzolder. Alles is dus met smaak opgegeten door de intussen heel wat minder kieskeurig geworden burgers.

Het vervolg van mijn verhaal zijn losse flodders, kris-kras bijengescharreld uit mijn geheugen.

De oorlog betekende ook ravitaillering en controleurs. Zoals overall waren er goeden en slechten bij. Eén is mij speciaal bijgebleven, wij noemden hem "'t eterken". Hij kwam steevast kort voor de middag aanzetten, dronk samen met pa zijn druppel en schoof aan bij de tafel. Na goed gegeten te hebben was hij weg, geen tijd meer voor verdere controle. Bij mijn weten zijn wij slechts éénmaal de pineut geweest. Hoewel wij over het algemeen vrij onzorgvuldig waren met het verbergen van wat niet gekend mocht zijn hadden wij een partij erwten verborgen op de hooizolder. Uitgerekend die partij werd ontdekt en geconfisqueerd. Sedertdien hebben wij geen moeite meer gedaan om nog iets te verbergen.

Aan de oorlog heb ik ook een pleegzuster overgehouden, die nog steeds als het ware deel uitmaakt van onze familie. Het zal omtrent 1942 geweest zijn dat "Boerenhulp aan stadskinderen" beroep deed op boeren en buitenlui om een stadskind te adopteren. In de stad crepeerde men van de honger en op de buiten kon men nog voor zijn eigen bevoorrading zorgen. Ons ma, de goedheid zelve, verklaarde zich bereid een kind, ongeveer de leeftijd van ons Godelieve, die het alleen moest opnemen tegen haar drie broers, op te nemen in ons gezin. En zo kwam op zekere dag "Moeke Geysen" het hof opgestapt, met Flora. Haar

oudere zuster, Suzy, was te gast bij onderpastoor Bredael en naderhand hebben nog wat familieleden hier een toevlucht gevonden. "Moeke", alias Celine Colombie, was de weduwe van de befaamde declamator Lode Geysen en werkte bij het N.I.R., de radio dus. Dat zij het met haar vier jonge kinderen niet breed had in deze barre tijden hoeft geen betoog. Het moet gezegd dat zij ons altijd zeer dankbaar gebleven is, ook toen zij na de oorlog triomfen vierde in het Reizend Volkstheater. Helaas heeft niet iedereen die toen mensen uit de nood geholpen heeft er later nog enige erkentelijkheid voor ondervonden. "Als de roe van 't lijf is, is de geseling vergeten".

Naarmate de oorlog vorderde kwamen de bombardementen en daarmee ook de verduistering.

Om de "vijand" te misleiden moest er zo weinig mogelijk licht naar buiten schijnen. Officieel mochten wij maar een beperkt aantal uren malen maar daar hadden wij natuurlijk geen boodschap aan. 's Avonds, als de dagtaak van mogelijke controleurs erop zat, werden de ramen afgedekt met een houten plank en werd de motor weer in gang gezet. Het was dan vooral de tijd om de kleine zakjes tarwe, die de burgers binnenbrachten, te malen. De zakjes werden boven netjes op een rij gezet en terwijl pa beneden aan de maalkuip stond waren Flora en ik doende om de zakjes één voor één in de trechter te kieperen. Met de nodige zorg zodat elk het meel van zijn eigen graan terugkreeg. Op die zeer drukke momenten moest men pa niet te veel lastig vallen. Ik herinner mij nog een douanier die persé het maalloon wou betalen terwijl pa hem daar nooit iets voor aanrekende. Hij vatte hem bij de kraag en stak hem buiten.

Een luguber moment was het dynamiteren van de Walderdonkbrug in 1944. Wij waren aangemaand de ramen open te laten omwille van de luchtdruk en veilig binnen te blijven.

Daar hadden mijn ouders blijkbaar geen boodschap aan. Ma stond lustig te harken in de tuin toen plots een immense zwarte wolk van puin opsteeg boven de Walderdonk. Zij liet ijlings haar kapper vallen en vluchtte het huis binnen. Nadien vonden wij een grote kassesteen 'n 30 cm. diep in de grond naast haar kapper. Omdat over het springen van de brug zoveel heibel gemaakt werd, was pa ook eens tot aan de straat gekomen om te kijken wat komen zou. Hij zat rustig te wachten aan de rand van een schuttersput die in het land was gegraven. Toen de wolk opsteeg koos hij het zekere voor het onzekere en verborg zich achter het schuurtje van de hoekwoning. Achteraf bleek een kassesteen ingeslagen naast en in de schuttersput. Het leven hangt soms aan een klein draadje.

Absurditeiten zijn ook niet vreemd aan de bezetting. Op zeker ogenblik verordende men dat, om de bevoorrading te verzekeren, iemand die minstens 4 ha.

onland ontgon voor landbouw niet verplicht naar Duitsland moest gaan werken. Dit lieten wij ons geen tweemaal zeggen en pa kocht prompt 4 ha bos – waar nu Sidmar staat - die wij ontgonnen en waar wij aardappelen op plantten. Al wat wij in dit zand ooit oogstten waren piepkleine patatjes “kazakjes”, op verre na niet genoeg om de verplichte leveringsquota te voldoen zodat wij steeds aardappelen moesten bijkopen. Robert kon echter voorlopig thuisblijven en dat was het voornaamste. Triestiger werd het toen broer René werd opgepakt op de graanbeurs in Gent. Hij was vrij als steun van het gezin en ging elke vrijdag naar de beurs, overigens tegen de zin van pa die besepte welke gevaren er loerden. Robert moest in feite naar Duitsland gaan werken want onder druk van de omstandigheden gold het uitbaten van voldoende landbouwgrond niet meer. Hij ging uiteraard niet en dus had de Gestapo er niets beter op gevonden dan René op te pakken. Als een van de laatsten is hij na de oorlog, gelukkig behouden en wel, uit de omgeving van Dresden teruggekeerd. Daarmee hield de speurtocht naar Robert echter niet op. Hij moest steeds op zijn hoede zijn. Zo werd op 'n middag gans het hof afgezet. Op elke hoek stond een gewapende gestapo, voor zij in huis kwamen om Robert op te pakken. Tegen de gewoonte in was die nog niet thuis van de ronde op Langelede. Zonder dat de controleurs er erg in hadden werd broer Michel erop uitgestuurd om Robert onderweg tegen te houden. Honoré, de knecht, kwam alleen thuis met paard en wagen en had, zogenaamd evenmin als wij, enig idee waar Robert kon zijn. De versie was dat hij reeds maanden van huis weg was zonder teken van leven te geven. Gans de oorlog is hij uit de handen van de moffen kunnen blijven om thuis de maalterij draaiende te helpen houden.

Spannend werd het toen het einde van de oorlog naderde. Aftrekkende Duitse troepen hadden op Walderdonk hun veldkeuken en wat wapentuig opgeblazen met handgranaten. Het gerucht verspreidde zich als een lopend vuurtje en ik toog er naartoe en vond er een grendel van een geweer, die ik als buit mee naar huis nam. Hij lag te blinken op het venster-tablet van de veranda doen een Duits officier binnenkwam en het attribuut zag liggen. “Was ist das” blafte hij en ma moest haar beste Duits bovenhalen en soubatten om hem te kalmeren. Wij hadden ons lesje geleerd en hebben nooit nog oorlogsbuit verzameld. Gevaarlijker werd het toen het gerucht ging dat de geallieerden aankwamen. Het volk liep te hoop en t' allenkante werden Belgische vlaggen opgehangen en over de straat gespannen. Samen met Daniël Vlaeminck ging ik ook een kijkje nemen en belandde zo op Molenhoek bij André Van den Hende. Plots klonken gewerschoten. Een colonne gestapo's was met pantserwagens van Zelzate gekomen en bij het

zien van de Belgische vlaggen waren zij begonnen te schieten in het wilde weg. Wij zaten bang weggestoken in het schuurtje van Van den Hende's toen ook daar de hel losbarstte en de vlag, die over de straat was gespannen, onder vuur werd genomen. Toen alles rustig was geworden trok ik langs binnenwegen terug naar huis. In de woonkamer zat onze buurman Fred De Smet over een bassin gebogen terwijl het bloed uit zijn mond sijpelde. Ma trachtte zo goed en zo kwaad als het ging het bloed te stelpen en de man te troosten. Wat was er gebeurd? Toen de tankcolonne de Kerkstraat naderde waren zij begonnen te schieten naar de vlag die ook daar over de straat hing. Toen het schieten even ophield stak Fred zijn hoofd even van achter de muur om te zien wat er gaande was en hij kreeg prompt een kogel dwars door zijn mond waarbij ook enkele tanden sneuvelden. Ontredderd kwam hij bij “Mietjen Creve” om hulp.

Van de troebelen na de bevrijding kan ik geen ooggetuigenverslag geven. Wij woonden een eind van de straat en mochten van thuis ons niet met dit gewoel moeien. Spitante verhalen “van horen zeggen” hoeft u van mij niet te verwachten. Wel weet ik dat Daniël Vlaeminck's vader tijdens de oorlog bij de “Witte Brigade” was en thuis wapens verborg. Toen hij na de oorlog zag wie er plots met een witte overall gekleed liep in naam van de “Witte Brigade” heeft hij zijn uniform aan de haak gehangen en gezwegen van schaamte.

Ik hoop nu maar dat mijn epistel anderen zal aanzetten om ook hun oorlogsverhaal op papier te zetten. Bij wie niet zo goed ter penne is komen wij desnoods langs met een bandopnemer om hun verhaal vast te leggen. 70 – 80 – en 90-jarigen, op u rust de taak om ons toe te laten een gevarieerd en waarheidsgetrouw beeld van de plaatselijke geschiedenis van de 2e Wereldoorlog vast te leggen voor het nageslacht. Moest mijn geheugen niet zo kort en mijn schrijverstalent beter zijn dan had ik een chronologisch verloop van mijn oorlogsbelevissen geschreven maar dan was het een boek geworden en geen “woord van de voorzitter”.

Cesar David

• **Hoofdpunten van de bestuursvergaderingen:** Juli: wegens de verlofperiode was amper de helft van de bestuursleden aanwezig. De onderwerpen waren o.a. een korte opsomming van de in voorbereiding zijnde onderwerpen voor de jaarboeken van 2005 en 2006, en de wijze waarop de H.K. nog kan deelnemen aan de Safarkensmarkt. Augustus: hoofdonderwerp inhoud jaarboek 2005; September: ontvangen subsidie, opstarten van een website, inhoud jaarboek 2005; Oktober: jaarboek 2004 eindelijk klaar, Wies Creve geeft zijn ontslag als vertegenwoordiger van de H.K. in de cultuurraad, Eddy Van Acker wordt zijn opvolger; November: discussie i.v.m. het op DVD zetten van filmbeelden over Wachtebeke uit de jaren zeventig van de vorige eeuw, en een verslag over de raadsvergadering; December: naast enkele interne organisatorische aanpassingen was het meest opmerkelijke punt de uitbouw van een website, of beter een webstek. Dit nu wel sterk ingeburgerd communicatiemiddel zal in de loop van de maand januari 2006 te bewonderen zijn op het adres: www.oudwachtebeke.be. (EVA)

• **Verzamelaars:** Sinds enige tijd is een van onze leden op zoek naar alles wat te maken heeft met WO II. In dat kader vroeg deze verzamelaar aan een van de bestuursleden van de H.K. of het mogelijk was hiervoor een zoekertje in ons tijdschrift "De Vierschaar" te plaatsen. Op de bestuursvergadering van 10 oktober 2005 werd in unanimité besloten dat dit eventueel kon worden toegestaan, maar dan zonder de naam van de aanvrager te vernoemen. Wie er wil op reageren dient zich dan tot een van de bestuursleden te wenden, die dan op zijn of haar beurt de aanvrager zal contacteren. De reden voor het niet publiceren van de naam van de aanvrager is dat de H.K. geen vereniging is met enige commerciële doelstelling, maar we kunnen wel als tussenpersoon fungeren. Daarom raden we al onze leden aan die op zoek zijn naar wat dan ook dat met heemkunde in verband kan worden gebracht, om eens op de eerste zondag van de maand een bezoekje te brengen aan ons praatcafé Den Dhust. Hier kan je tussen pot en pint met gelijkgestemde geesten over al dan niet oude koetjes en kalfjes praten. (EVA)

• **Jaarboek en lidgelden:** In de loop van november vorig jaar zijn onze bestuursleden (eindelijk) aangevat met het rondragen van het jaarboek 2004 (inderdaad 2004) en het innen van de lidgelden voor het werkjaar 2005. Als bestuur zijn wij de eersten om te beamen dat dit wel rijkelijk laat is. De reden hiervoor was een bijna ongelooflijke samenloop van omstandigheden, alsof

Murphy himself in onze lokalen en in sommige pc's rondwaalde. Het is dan ook best te begrijpen dat vooral onze nieuwste leden zich de vraag stelden of wij hen al vergeten waren; zij hadden immers in de loop van het jaar hun lidgeld al betaald en amper één tijdschrift ontvangen. Maar Murphy had er ook voor gezorgd dat we ons tweede en derde tijdschrift in één publicatie dienden te bundelen. Speciaal voor deze nieuwe leden willen we nog eens aanhalen welke publicaties zij jaarlijks mogen verwachten. Het is de bedoeling dat het eerste tijdschrift verschijnt in februari-maart; het tweede in juni-juli; het derde in oktober-november. Het jaarboek van dat jaar wordt dan bezorgd in het voorjaar van het daaropvolgende jaar, waarbij meteen de lidgelden voor dat jaar worden ontvangen. De reden waarom dit jaarboek pas dan verschijnt dient gezocht te worden in het feit dat fietsen onder een waterig lentezonnetje een stuk aangenaam is dan ploeteren in guur winterweer. Immers, en dit louter ter informatie, de helft van onze bestuursleden heeft de kaap van 65 jaar (sommigen al een tijdje) overschreden. (EVA)

• **Vacature:** Aansluitend op vorig item zou het voor ons dan ook heel aangenaam zijn indien enkele leden zich geroepen zouden voelen om in zijn of haar omgeving een aantal tijdschriften te bedelen en de lidgelden te verzamelen. Aangezien de helft van onze bestuursleden woonachtig is in de directe omgeving van het dorpscentrum denken we hierbij in de eerste plaats aan de Overslag, maar ook andere straten zijn mogelijk. Wie meer info wil over deze wel zeer aantrekkelijke job mag steeds contact opnemen met een van onze bestuursleden. U vindt hun namen, adressen, telefoonnummers en eventueel e-mailadres op de laatste bladzijde van dit tijdschrift. (EVA)

• **Huldiging van enkele bestuursleden:** Op 28 november 2004 was het precies 40 jaar geleden dat te Gent het 'Provinciaal Verbond van Heemkundige Kringen in Oost-Vlaanderen' werd gesticht. Deze overkoepelende organisatie luistert nu naar de naam 'Heemkunde Oost-Vlaanderen', en verenigt 46 heemkringen die op hun beurt meer dan 20 000 leden vertegenwoordigen; H.K. 'Oud Wachtebeke' met haar 800 leden is er een van. In de voorbije 40 jaar publiceerden deze kringen gezamenlijk meer dan 25 000 heemkundige artikels. De apotheose van de viering had plaats op 15 oktober 2005 in de Salons 't Oud Gemeentehuis te Wichelen, waar 125 heemkundigen aanschoven bij een buffet van Oost-Vlaamse streekgerechten. In zijn speech beklemtoonde Jean-Pierre Van Der Meiren, gedeputeerde van

de provincie Oost-Vlaanderen, het belang van deze lokale geschiedschrijving door amateur-heemkundigen; het is een vrijwilligerswerk dat volgens hem het lokale overstijgt. Na deze redevoering werd overgegaan tot de uitreiking van het eremetaal en bijhorende oorkonde voor alle bestuursleden die minimum 25 jaar een bestuursmandaat uitoefenen in een heemkundige vereniging. Voor 'Oud Wachtebeke' traden onze voorzitter en vice-voorzitter, Cesar David en Guy Hoebeke, met gepaste fierheid naar voren. De derde Wachtebeekse laureaat was Wies Creve. Hij kreeg het blinkend kleinood door onze voorzitter uitgereikt op de bestuursvergadering van 14 november 2005. Als bijkomende verrassing kreeg het drietal nog het boek 'Kleine Monumenten in Oost-Vlaanderen'. (EVA)

• **Correctie:** In de bijdrage 'Peene Goet', die verscheen in ons jaarboek nr. 37/2004, dient op zijn minst één correctie aangebracht. Op bladzijde 101, ongeveer halfweg de bladspiegel, ontsnapte een wel héél storende fout aan mijn pen. Dat de heer Stéphane Poullier kennis zou gemaakt hebben met juffrouw Bertha Litz in het begin van de 19e eeuw, onder Napoleon dus, is mij dunkt toch wel onwaarschijnlijk. Ik bedoelde dus duidelijk, zoals men dat in het 'Wabeeks' zegt: "in het begin van de jaren negentienhonderd". En eigenlijk had ik moeten schrijven: "...in de eerste jaren van de 20e eeuw". Oprechte excuses; liefst geen neerbuigende schaterlach! (AC)

• **Giften:** Wij komen er niet onderuit... Bij elke uitgave komen er wel enkele namen te voorschijn van leden of sympathisanten die ervoor zorgden dat ons 'patrimonium' weerom met enkele zeldzaam geworden voorwerpen werd aangevuld. Onze voorzitter, die samen met Guy Trangez verantwoordelijk is voor de verdere uitbouw van ons 'museum', kan dan in de voorbije maanden even omkijken naar Julien Beaurain, Gerard (of was het Richard?) Criel en Robert De Bock uit Zelzate. André Van den Hende kwam over de brug met een reuze-exemplaar van de Gazet van Antwerpen, dat een algemene kijk gaf op de Wereldexpo in die stad in 1930. Jozef Van de Steene heeft zoals gewoonlijk ook zijn 'steentje' bijgedragen, en dat deed ook Jef Kinget, die met stapels interessante oude tijdschriften kwam aandragen... er is tijd nodig om die te catalogeren. Marcel Hillaert, een 'oude' Wachtebekaar die hoog en droog langs de Antwerpse Ring woont, liet ons een aantal papieren na, die een nog ongekend licht werpen op het verzet tegen de bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog en op de levensloop van zijn voor som-

migen welhaast legendarische vader Oscar ('Car') Hillaert, die in die organisatie een vooraanstaande rol heeft gespeeld. (AC)

• **Dankwoordje:** Het is misschien bijna vanzelfsprekend, maar telkens moet ik weer verwijzen naar onze eigen nijvere en onvermoeibare bestuursleden, die de zorgvuldig te bewaren papierberg van ons archief met allerlei onbekende oude 'nieuwigheden' aanvullen: ik heb het hier over de twee Guy's: Guy Hoebeke en Guy Trangez. Eddy Van Acker, jij hebt ook al een en ander verwezenlijkt voor je de hoofdverantwoordelijkheid voor de redactie overnam dit jaar. Voor jou geldt alleen de oude wapenspreuk van een vroegere Langeleedse sportmaatschappij: "Met moed vooruit!". De ongeletterden van die tijd hadden het allemaal niet goed begrepen en maakten er iets van dat eigenlijk precies hetzelfde betekende: "Men moet vooruit"! Last but not least: terwijl ik als redactielid nog de kans heb, wil ik even Luc. De Maesschalck voor het voetlicht halen. Iedereen van ons zal weten hoeveel bijdragen hij reeds heeft geleverd in onze jaarboeken én in ons tijdschrift 'De Vierschaar'. Maar bijna niemand weet dat hij zomaar tussendoor ook al een inventaris heeft gemaakt op PC van alle artikels die jarenlang verschenen zijn bij ons of bijvoorbeeld in de Sint-Laurensklok. Alleszins, een werk van lange adem. Alle hier vernoemden: hartelijk dank! (AC)

H.K. "Oud Wachtebeke" nodigt U uit op
Vrijdag 7 april 2006 om 20 uur
in de Keurezaal van het CCW

Filmavond
Wachtebeke
30 jaar geleden

AMUSANT – ONTROEREND
ONTHULLEND

Deze films trokken 30 jaar geleden volle zalen

Kaarten 2 euro - Max. 135 plaatsen

Film: Hubert De Maesschalck,
Arthur Du Cheyne en C°

DVD captatie: Willy Van Kerckhove

IN MEMORIAM MICHEL VAN FONTS VAN DE PRUIS

Michel Henri Vervae

8 Januari 2006. Michel van Fons van de Pruis wordt binnengebracht in het heemcafé van onze Heemkundige Kring. Die zondagvoormiddag. Niet de eerste zondag van de maand, dat was nieuwjaarsdag zelf. Op een paar zeldzame keren na –toen het bijvoorbeeld om bepaalde familiale omstandigheden niet kon– kwam Michel elke eerste zondag vanuit Kapellen nota bene!, naar Wachtebeke afgezakt, waar hij de voormiddag in ons heemcafé doorbracht, samen met een aantal gezellen, leden van de Kring. Waar hij van gedachten wisselde met iedereen die hem wilde horen. Meestal ging het over zijn geliefde geboortestreek, het Meetjesland. Hij werd soms echt woest als men Wachtebeke in een andere historische landstreek wou situeren, zoals zelfs het Provinciebestuur dat soms aandurft.

16 Januari 2006. Amper één week later overlijdt Michel in Antwerpen, 83 jaren oud. Die tweede zondag van januari, acht dagen geleden, heeft hij samen met mij zijn doodsbbericht opgesteld. Wij nemen het in dit 'In memoriam' op. De onvergelykbare fierheid van de man springt als het ware in het oog, als men merkt dat hij op een nooit geziene wijze zijn geboortedorp vermeldt: "Wachtebeke (Meetjesland)". En verder: "Michel van Fons van de Pruis komt terug naar huis, dit op de strooiweide van de begraafplaats te Wachtebeke". Inderdaad, nog nooit meegemaakt!

Al van de tijd –hoe lang is dat geleden?– dat wij nog ons lokaal hadden in de nu al afgebroken Walderdonkschool, was Michel daar elke maand, samen met zijn schoonbroer Norbert, helaas ook al overleden. Hij zag de gemeente en de streek evolueren. Hij had daarover zijn eigen ideeën. En hij heeft die ettelijke keren neergepend, ter attentie van alle mogelijke instanties brieven geschreven: naar de gouverneur, naar de kranten, naar gemeentebesturen... De samenvatting van wat hem allemaal bezighield gaf hij dan door aan onze redactie. Ik zou moeten gaan zoeken om aan de weet te komen hoeveel keren een artikeltje van zijn hand in ons tijdschrift verscheen. Zo hebben we hem leren kennen, zo leerden wij ons daarover te verwonderen, en even later moesten wij hem daarom bewonderen.

Ik vergeet nooit die tweede zondag van januari 2006. Rond kwart voor tien werd Michel door zijn kleinzoon en door zijn schoondochter binnengebracht in onze praatherberg, in zijn rolstoel (!), de drie trapjes op. Niemand van ons had hem nog verwacht, nadat hij in december reeds liet zien dat hij zienderogen achteruitging. Hij moest er nog eens zijn. Hij moest medelen wat hem allemaal aan het hart lag. Hij wist wat komen

zou. Hij had alles tot in het laatste puntje voorbereid. Zaterdag 21 januari 2006. Onze voorzitter Cesar David, Yvonne De Maesschalck-De Coene, Hilair Van Rompu en ikzelf, hebben in de aula Chrysan van het crematorium te Wilrijk rond de urne van Michel de afscheidsplechtigheid bijgewoond. Wat hem echt heeft beziend, lezen wij op het gedachtenisprentje dat hij – weerom! – helemaal zelf heeft geschreven. Toen hij dan in de namiddag terug was in Wachtebeke, aan de strooiweide, heb ik, in naam van de Heemkundige Kring, nog eventjes met hem gesproken: "Michel, uw kinderen en kleinkinderen, uw familie en vrienden, zullen u heel erg missen. Onder die vrienden, hebt ge ooit zelf gezegd, waren wij niet de minsten, en ook wij zullen u altijd missen. Omdat ge nu zo dicht bij ons zijt komen wonen, kan ik u verzekeren dat uw stoel in onze bijeenkomstplaats de eerste zondag, nu 5 februari, voor u zal klaar staan. Zo lang de Heemkundige Kring Wachtebeke zal bestaan, zullen wij over u praten. Tot ziens, Michel".

Wies Creve.

In de vrede van het eeuwig leven is opgenomen
DE HEER
Michel Henri Vervae
WEDUWNAAR VAN MEVROUW
Charline Colpaert

geboren te Wachtebeke (Meetjesland) op 5 juli 1922,
overleden te Antwerpen in het ZNA Sint-Elisabeth op 16 januari 2006.
Dit melden met droefheid:
De Heer en Mevrouw Yvan en Yvonne Vervae - Frulleux, *zijn kinderen*
Michael en Caroline Vervae, *zijn kleinkinderen*
De Heer en Mevrouw Norbert (+) en Rosette Vervae - Goesaert, *zijn schoonzuster*
De Heer en Mevrouw Claude (+) en Lieve Pourtoy - Vervae,
Lauren en James Pourtoy,
De Heer en Mevrouw Alex en Nadia Vervae - Verbeeck,
Eefje, Maalke, Florian, Sander Vervae, *zijn neven en nichten*
De families Vervae, Colpaert, Van Kerckhove en Baeyens.
De afscheidsplechtigheid rondom de asurne, heeft plaats op
zaterdag 21 januari 2006 om 13.30 uur in de aula "Chrysan"
van het crematorium van Antwerpen. Jules Moretuslei 2 te Wilrijk.
Samenkomst in de wachtzaal van voornoemde aula omstreeks 13.15 uur.
Geen bloemen en kransen

Michel van Fons van de Pruis komt terug naar huis,
dit op de strooiweide van de begraafplaats te Wachtebeke.
Met bijzondere dank aan de dokters en het personeel van het
ZNA Sint-Elisabeth te Antwerpen voor hun toegewijde zorgen.
Familie, vrienden en kennissen die bij vergetelheid geen
overlijdensbericht ontvingen, gelieven dit als zodanig te beschouwen.

Correspondentieadres:
Familie Vervae
p.a. Begraafnissen Eugène Timmermans
Oosterveldlaan 31 - 2020 Antwerpen

Begraafnissen Eugène Timmermans · Antwerpen · ☎ 03-440 52 19
e-mail: funeraal@etimmermans.be

Overlijdensaankondiging van Michel Henri Vervae.

O VERLIJDENS WACHTEBEKE (01/09/2005 - 12/01/2006) †

Willy Eduard MICHIELS Echtg. Agnes Van Megroot	Sint-Franciesdijk, 27	° Wachtebeke † Wachtebeke	21/03/1929 07/09/2005
Marie Louise WAEM Echtg. Gaston Van Gaever	Stationsstraat, 199	° Zwijndrecht † Gent	15/11/1926 10/10/2005
Rachel Maria ROETS Wed. Gerardus Buysse	Meersstraat, 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	02/03/1924 12/10/2005
Albertus Angelus DE BIE Wedn. Denise Van Cleemput	Gladiolenlaan, 8	° Sas Van Gent (NL) † Eeklo	24/05/1915 14/10/2005
Leonce Clement BUYASSE Echtg. Palmyre Buyle	Dahlialaan, 4	° St.-Kruis-Winkel † Lochristi	24/08/1924 15/10/2005
Alice Luciana SCHELSTRAETE Wed. Ludovicus Bonne	Godshuisstraat, 13	° Evergem † Wachtebeke	09/04/1916 26/10/2005
Mariette Marie DELCOMMUNE Wed. Léopold Burton	Meersstraat, 31	° Saint-Nicolas † Wachtebeke	13/08/1923 04/11/2005
Ferdinand Roger DULLE Ongehuwd	Zwaluwlaan, 62 A000	° Adinkerke † Gent	02/02/1949 05/11/2005
Yvonne Clemence DE CLERCQ Echtg. August Hesters	Axelsvaardeken, 47	° Eksaarde † Gent	03/03/1923 16/11/2005
Erna Andrea VANDENDRIESSCHE Wed. Arthur Deboeverie	Meersstraat, 31	° Kortrijk † Wachtebeke	23/08/1915 01/12/2005
Alice Anna RAES Wed. Joseph Slock	Godshuisstraat, 13	° Eksaarde † Wachtebeke	04/04/1917 07/12/2005
Olga Servila DUTREE Wed. Gerard De Caluwé	Axelsvaardeken, 55	° Zelzate † Gent	04/09/1914 19/12/2005
Freddy Nestor DUWEZ Ongehuwd	Zwaluwlaan, 62 A000	° Herne † Gent	28/07/1950 21/12/2005
Camiel Marcel DE SMET Echtg. Jeanine Lully	Meersstraat, 31	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	07/07/1930 22/12/2005
Louise Marie DE BAETS Wed. Albert Van Eetvelde	Meersstraat, 31	° Zelzate † Wachtebeke	31/12/1919 25/12/2005
André Pierre VAN DER SNICKT Echtg. Bertha De Zitter	Leeuwerikstraat, 11	° Lokeren † Gent	31/03/1947 25/12/2005
Prosper Marcellus VAN HOECKE Echtg. Rachel Stevens	Kleistraat, 3	° Wachtebeke † Gent	15/01/1928 27/12/2005
André Victor FIERENS Wed. Georgette Hellens	Godshuisstraat, 13	° Zelzate † Gent	11/05/1928 03/01/2006
Irmgard Martha ASBACH Echtg. Armand Vermast	Kievitstraat, 3	° Holzthaleben (D) † Wachtebeke	06/04/1920 05/01/2006
Maria Regina BAL Wed. Julius Rypens	Cornilstraat, 36	° Rumst † Wachtebeke	05/03/1905 12/01/2006
Etienne Pierre DE VIN	Godshuisstraat, 13	° Gent † Wachtebeke	24/11/1930 12/01/2006

O VERLIJDENS SINT-KRUIS-WINKEL (01/09/2005 – 01/01/2006)

Clementine VAN DAMME Wed. Maurice Haes	Knippegroen, 34	° Sint-Kruis-Winkel † Gent	30/11/1919 28/10/2005
Roger DE BAETS Ongehuwd	Karel De Clercqstraat	° Sint-Kruis-Winkel † Sint-Kruis- Winkel	01/01/1939 30/10/2005

¹ Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

EEN 'LANDMARK' UIT DE DERTIENDE EEUW?

Aan het voetpad dat leidt naar de ingang van de Dhust staan twee grenspalen. De ene is ruim bekend: het is de grenspaal uit de achttiende eeuw, afkomstig van Overslag, die jarenlang tentoongesteld stond aan de Vierschaar en enige tijd geleden overgebracht werd naar de Heemkundige Kring. De tweede paal zal minder bekend zijn. Het is een ruw gekapte steen, ongeveer 1m hoog, bruin van kleur (zie foto). Toen hij op zijn huidige plaats opgesteld werd was hij van een paneel voorzien met enige uitleg omtrent zijn afkomst. De volgende tekst stond erop vermeld:

Landmark

Dertiende eeuw

Opgegraven 1972

Cheyns van Marquette – Cheyns van St. Pieters

Walderdonk Sectie C Nr 1889

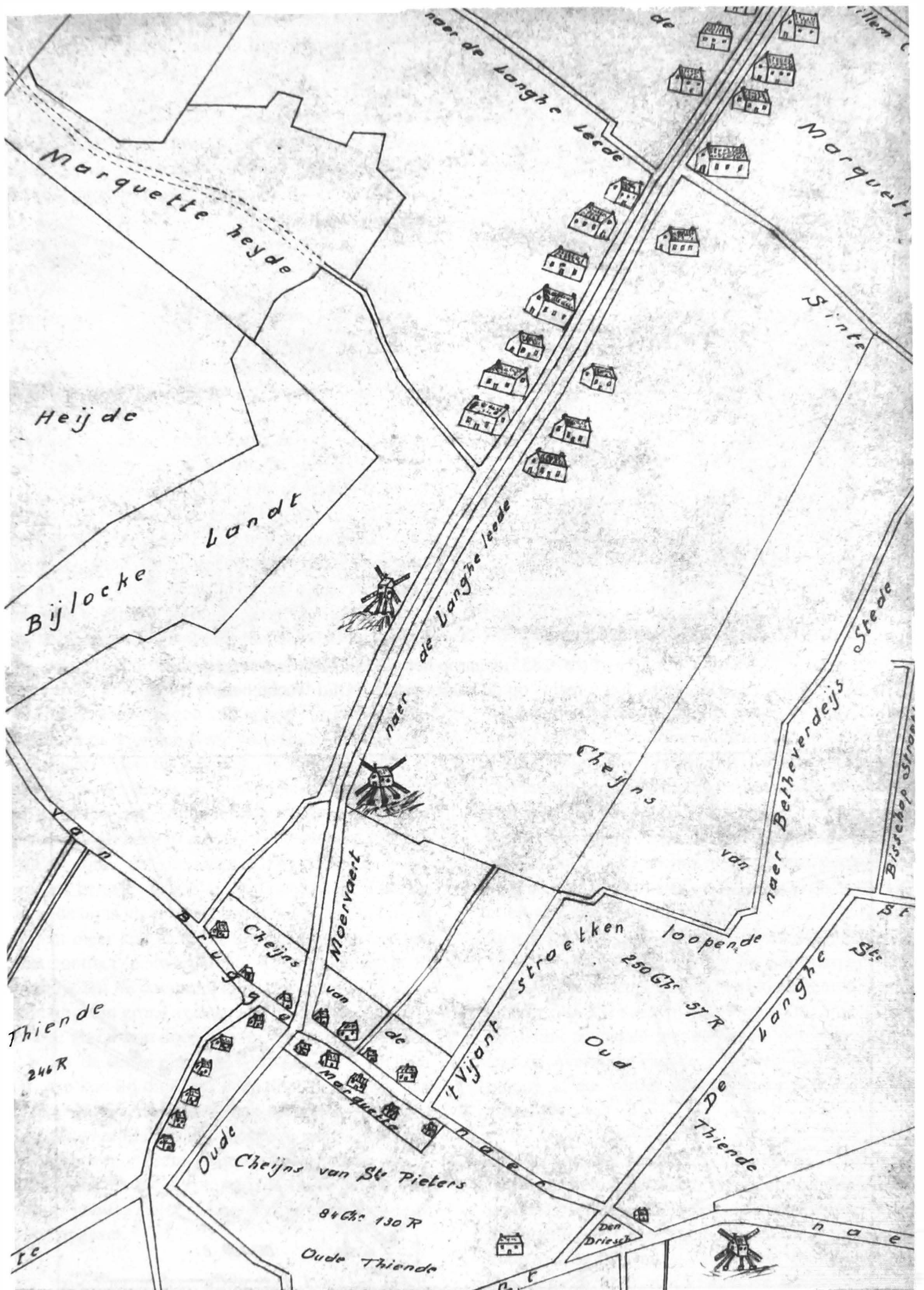

De "landmark" uit de dertiende eeuw (foto A. David).

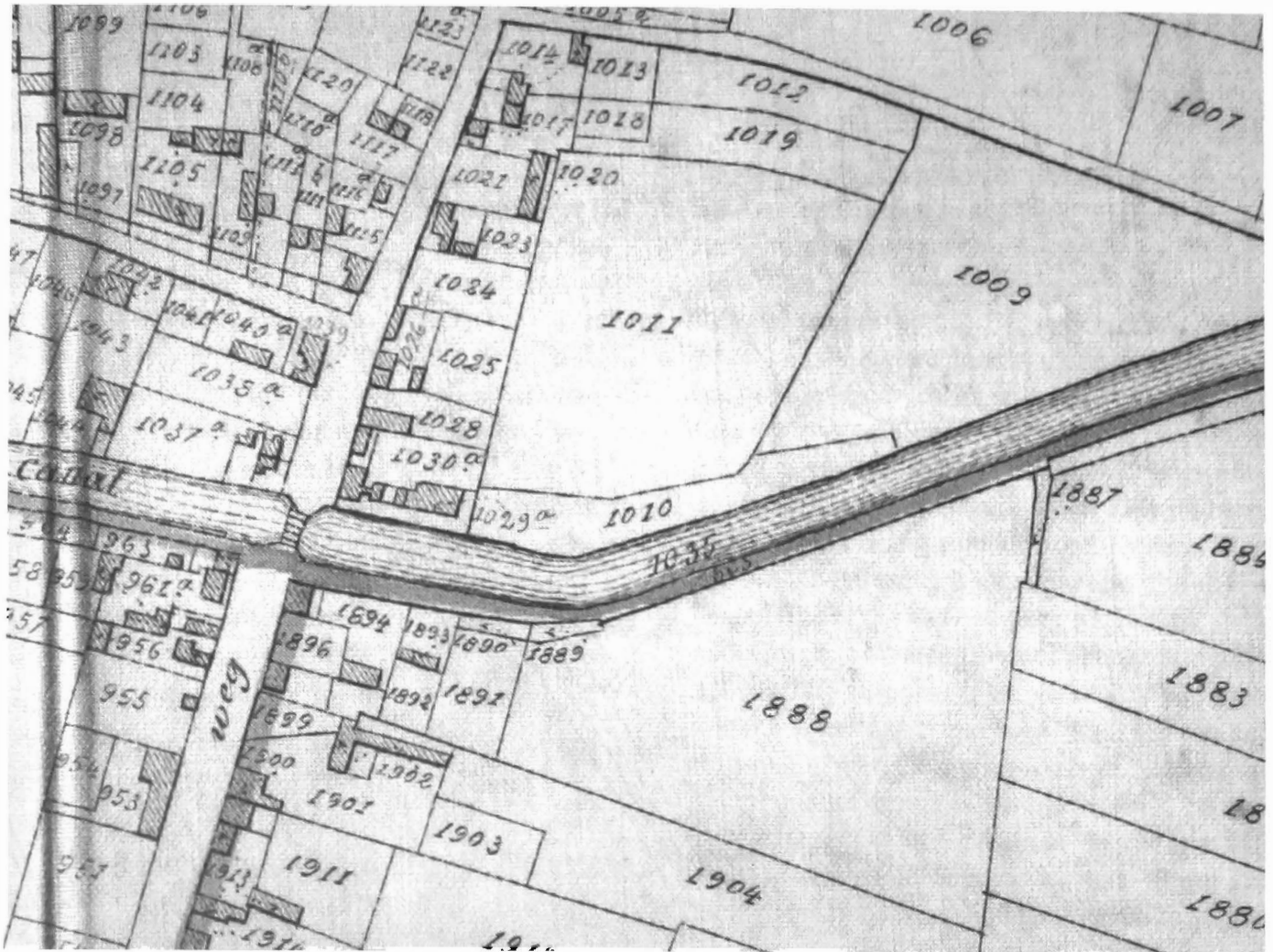
Verder was ook nog een uittreksel van (een kopie van) een zeventiende-eeuwse kaart aangebracht, waarop het betrokken gebied was weergegeven (kaart 1), echter zonder nauwkeurige aanduiding van de plaats waar de paal precies stond. Dit is echter eenvoudig na te gaan aan de hand van een meer recentere kaart. We hebben daarvoor de Popp-kaart (ca. 1855) genomen (zie kaart 2). Hierop is genoemd perceel duidelijk terug te vinden. Wegens de latere verkavelingen ten behoeve van de woonwijk die er zich nu bevindt zijn de huidige kaarten minder goed leesbaar. Men moet hierbij wel rekening houden met het feit dat het noorden op deze kaart (ongeveer) rechts ligt, niet bovenaan. Om de leesbaarheid niet in het gedrang te brengen hebben wij ze echter niet gedraaid. We hebben niet kunnen achterhalen wie de verstrekker van genoemde informatie was, evenmin door wie de steen naar de heemkundige kring is overgebracht. 'Landmark' is trouwens een woord dat in de "Grote van Dale" niet terug te vinden is. Bedoeld hiermee is een grenspaal, niet tussen twee staatkundige grenzen maar wel tussen de gronden van twee onderscheiden eigenaars, in dit geval de abdij van Marquette bij Rijsel en de Sint-Pietersabdij uit Gent.

Het moet vooraf vermeld worden dat de paal niet in sectie C werd gevonden, zoals was aangegeven, maar in sectie B. De perceelnummers van de kadastrale sectie C lopen trouwens maar tot 1626. Uit de kadastrale legger horend bij het plan Popp weten we dat perceel 1889 amper 2,3 roeden groot was; het aansluitend perceel 1890 was nog kleiner: 1,40 roeden. Beide waren toen bebost. Onze paal in kwestie bevond zich dus op de Walderdonk, noordwaarts de huidige straat, langs de Langeledevaart. Tot het begin van de jaren '70 van vorige eeuw lag er tussen de Walderdonkbrug en de spoorwegbrug nog een tragel. Rechts daarvan, ongeveer beginnend bij het laatste woonhuis (toen bewoond door Alfons "Fone" Goethals), lag een soort van wal, die ongeveer 1 à 1,5 meter boven de tragel uitstak en bovenaan met een rij canada's was beplant. Zelf stak deze wal echter nauwelijks een halve meter boven het oostelijk gelegen maaiveld uit. Het was ongeveer op de kop van deze wal, Walderdonkzijde, dat genoemde paal stond. Ondergetekende heeft hem daar trouwens zijn ganse jeugd weten staan en zich dikwijls afgevraagd hoe 'dat brok steen' daar eigenlijk terecht gekomen was. De paal is vermoedelijk uitgegraven – opgegraven lijkt mij een groot woord – toen het ganse gebied genivelleerd werd ten behoeve van de bouw van de sociale wijk die er zich nu bevindt.

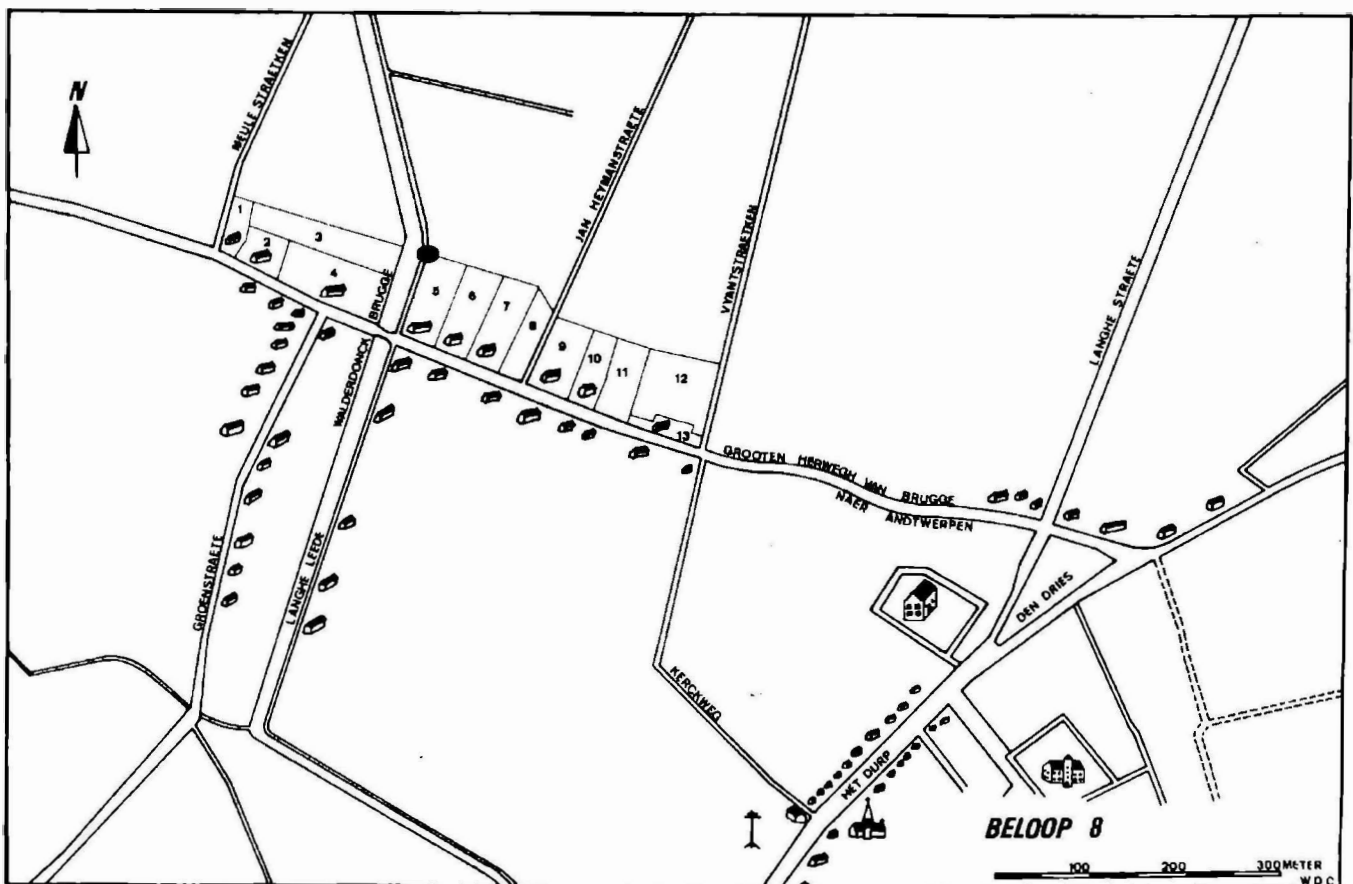

Kaart 1: Uittreksel van een kaart uit 1663, waarop o.a. de cijnsgebieden zijn op weergegeven (archief "Oud Wachtebeke").

Kaart 2: Popp-kaart (ca. 1855) waarop het perceel 1889 is weergegeven. Het noorden ligt rechts op de kaart (archief "Oud Wachtebeke").

Kaart 3: De percelen van beloop 8, volgens het landboek van 1662. Het beloop strekte zich uit van het "Meulestraetken" (huidige Spoorwegstraat) tot het "Vyantstraetken" (huidige Melkerijstraat). De plaats van de grenspaal is door een zwarte stip weergegeven (kaart Werner De Coninck).

Met de indicatie 'Cheyns van Sint-Pieters – Cheyns van Marquette' wordt bedoeld dat de paal de grens aangaf van twee gebieden, die elk cijnsplichtig waren aan één van de twee genoemde abdijen. Men heeft zich daarvoor gebaseerd op de reeds vernoemde kaart waarvan een fragment weergegeven wordt door kaart 1. Belangrijk is te weten dat deze getekend werd in het jaar 1663, maar gebaseerd is op een oudere uitgave uit 1515. We komen daar verder nog op terug. Zoals daar aangegeven lag het gebied van Marquette ten zuiden van de oost-west lopende grenslijn, het gebied van Sint-Pieters ten noorden. In feite wordt deze grenslijn weergegeven door de noordelijke grens van beloop 8 zoals deze ons bekend is uit het landboek van 1662 (zie kaart 3). De plaats waar de 'landmark' stond is door een zwarte stip aangegeven.

Wat was nu eigenlijk de betekenis van 'cijns' en 'cijnsgrond'? In principe betekent dit dat –in dit concreet geval– Marquette en Sint-Pieters eigenaar geweest waren van de betrokken gronden waarop ze toen cijns hieven. In theorie waren ze dat nog steeds, maar in de praktijk niet. Ze baatten immers deze gronden zelf niet meer uit: ze waren in feite afgestaan. Een cijns mag immers niet verward worden met pacht. Een pachter kreeg de gronden in gebruik mits het betalen van een pacht, waarbij één en ander vastgelegd werd in een pachtcontract dat loopt over een bepaald aantal jaren, meestal drie, zes of negen. Na afloop van deze periode kwamen de gronden weer volledig in handen van de eigenaar¹. Niet zo wat een cijns betreft, ook al spreekt men wel eens van 'cijnspachter'. In dit geval werd eveneens een contract opgemaakt, waarbij de eigenaar zijn gronden overliet mits het betalen van een jaarlijkse cijns, die, in tegenstelling met de pacht, doorgaans eeuwig diende te worden betaald. Daarbij bestond de cijns uit een vast bedrag, dat in de loop der jaren niet meer kon aangepast worden². Door het feit dat het contract 'eeuwigdurend' was betekende dit in de praktijk dat de oorspronkelijke eigenaar door deze vercijnsing zijn grond verloor aan de cijnspachter, die met deze grond kon doen wat hij wilde, tot verkopen toe. Wilde de eerste eigenaar zijn vroegere eigendom terug, dan kon hij dit enkel doen door deze terug aan te kopen! Nog in de negentiende eeuw grepen verkopen plaats waarbij een cijns diende te worden betaald, nu echter bovenop de normale koopsom van de eigendom in kwestie³. En uit de praktijk blijkt dat de vermelding "eeuwig" niet al te letterlijk meer diende te worden opgevat.

Keren we nu terug naar de fameuze kaart uit 1663⁴. Het is duidelijk dat deze niet de toestand van 1515 weergeeft, althans niet wat de geografie betreft. Dit wordt bewezen door het feit dat daarop ook het

'Nieuw Gedelf' van 1645 is weergegeven, samen met fort Miserie. Anderzijds is de huidige Kerkstraat er niet op terug te vinden. Of de weergave van de tienden- en cijnsgebieden overeenstemt met de situatie van 1515 of 1643 is niet meteen duidelijk. De op de kaart vermelde gegevens met betrekking tot de eigenaren (zoals bijvoorbeeld 'Cheyns van Tempelier') komt overeen met de toestand zoals we deze kennen uit het landboek van 1662. Verbazend is dat het gebied ten noorden van beloop 8, tot aan de 'Sinte Catharina straete' (beloop 43) staat aangegeven als 'Cheyns van Ste. Pieters'. We weten immers pertinent zeker, uit het landboek van 1662 (een jaar voordat deze kaart getekend werd), dat dit ganse gebied toen toebehoorde aan de abdij van Marquette, in eigendom, m.a.w. het was niet vercijnsd. De grens met het gebied van Sint-Pieters werd gevormd door een rechte lijn, deels bestaand uit 't Vijant Straetken (de huidige Melkerijstraat) en het verlengde daarvan, doorlopend tot aan de Catharinastraat. Deze grenslijn staat degelijk op de kaart weergegeven. Het gebied ten oosten daarvan was Sint-Pietersgebied. Waarom tekent men deze grenslijn, indien er, volgens de vermelding op de kaart, geen grens was (zie kaart 1)? Het is geen aanduiding van een voetpad, want deze worden in stippelijn weergegeven (niet zichtbaar op het hier weergegeven fragment).

Is genoemd gebied mogelijk vroeger – bijvoorbeeld nog in 1515 – eigendom van Sint-Pieters geweest? Dit lijkt ons zeer onwaarschijnlijk. Dit zou betekenen dat de Pieterlingen dit gebied later geschonken, geruild of verkocht hebben aan Marquette. Daarover is ons momenteel niets bekend. Het landboek van 1662 spreekt ook niet over cijnsen die op deze percelen zouden rusten. Grondruil tussen Marquette en Sint-Pieters is er wel geweest, namelijk in 1260. Maar het ging toen enkel over 10,5 gemet (3150 roeden), gelegen bij Walderdonk, dat in handen kwam van Marquette. Heel wat kleiner dus dan het hier betrokken gebied, dat 54,6 bunder (49.200 roeden) groot was. Ons inziens heeft dit eerder te maken met de enkele percelen die lagen aan de overzijde van de Heerweg (zie kaart 1), in beloop 1, dat verder volledig door Sint-Pieters vercijnsd was.

Er zijn nog wel redenen te vinden die tot het besluit leiden dat beloop 43 steeds eigendom van Marquette is geweest. Tellen we alle bekende schenkingen op die Marquette heeft verkregen, vermeerderd met de aankoop van de 66 bunder van Walter, zoon van Lennot van Gent, in 1233, dan komen we aan een totaal van 630,5 bunder. Tellen we de oppervlaktes van de belopen op die in 1662 eigendom waren van of vercijnsd door de abdij van Marquette, inbegrepen de 54,6 bun-

der van beloop 43, dan vinden we welgeteld een totaal van 631,3 bunder. Wat weinig afwijkt van het totaal van de schenkingen. Onze mening is dat het beloop 43, samen met alle Marquette gronden gelegen ten westen en ten oosten van de Lange Lede, deel uitmaakten van de schenking van 500 bunder (666 hectare) door de Vlaamse gravin Johanna van Constantinopel in 1244. De oorspronkelijke grondverwervingen door Marquette waren immers gelegen in de Moervaartvallei. Als dusdanig is beloop 43 nooit eigendom van Sint-Pieters geweest.

Wat dan met onze “landmark”? Een grenspaal kan het zeker geweest zijn. Hij vormde, in 1663, in elk geval nog een aanduiding van de grens van de eigendommen van de Marquetteabdij. Zoals hoger uitgelegd waren cijnsgebieden in feite niet meer in handen van de vroegere eigenaar. De tekst “Grenspaal van de Marquetteabdij” zou dan een juistere omschrijving zijn. Jammer genoeg vinden we op de paal geen wapenschild of kenletters terug, wat bij grenspalen toch frequent voorkwam.

Blijft nog de vraag of hij wel degelijk uit de dertiende eeuw stamt. Uit de positie die hij innam kunnen we besluiten dat hij geplaatst werd na het graven van de Lange Lede. Wanneer dit gebeurde is niet met zekerheid vast te stellen. De naam ‘Langhe Lee’ komt reeds voor in 1317⁵. Anderzijds weten we dat Marquette in 1362 werd beboet omdat ze door het graven van een turfvaart de heerweg Brugge – Antwerpen had doorsneden, op de Walderdonk. Dit kan moeilijk een andere vaart dan de Lange Lede zijn geweest⁶. Aangezien het vrijwel niet aan te nemen is dat deze boete er pas zou gekomen zijn meer dan 60 jaar na het graven van deze vaart, opteren we ervoor dat de Lange Lede pas in de veertiende eeuw werd gegraven. Maar zoals gezegd, volledige zekerheid hierover hebben we niet. We zullen de bewering ‘Landmark uit de dertiende eeuw’ dus het voordeel van de twijfel gunnen.

L. De Maesschalck

- 1 Een procedure die de dag van vandaag nog geldt, ook al wordt het de eigenaar wel moeilijker gemaakt om zijn bezit terug in handen te krijgen.
- 2 Wat een groot deel van de middeleeuwse adel zou ruïneren, aangezien de cijns meestal in geld werd betaald en er, gezien het contract, geen mogelijkheid was het bedrag aan de geldontwaarding aan te passen. Want deze bestond in de middeleeuwen ook reeds!
- 3 DE MAESSCHALCK L.: *De verkoop van de landbouwgronden De Mey in 1862*. Jaarboek HK ‘Oud Wachtebeke’, Wachtebeke, 2002, p. 26.
- 4 De kaart is voorzien van volgende verklarende tekst: “*Caerte figurative van de prochie Wachtebeke, gedelinieert en ghemaect bij mij onderschreven gheswoorne Landmeter residerende binnen Wachtebeke, naer de waerachtighe gheleghentheit, ten versouck van Eerw. Heere Prelaet van Abdije van Ste Pieters nevens Ghent, omme te valideren in Sijne Saecke als heescher jehens den Grave van Watou, Verweerder, de selve Caerte ghereguleert in conformiteite van contracte in date 24 Meije 1515, anghעהaen tusschen den Cloostere van de Bijlocke, den Petanchier van Ste Pieters Cloostere bij Ghent en Jonck. Steven van Ideghem, mij 't oorconde desen 14 novembere 16 h drijentsestich. Ende was onderteekend P. De Vos met paraphe*”. Een afschrift van deze kaart werd getekend te Gent op 21 maart 1966 door landmeter R.J. van de Velde, die hiermee niet aan zijn proefstuk was.
- 5 DE SMET E., Bijdrage tot de toponymie van Wachtebeke, Jaarboek HK ‘Oud Wachtebeke’, Wachtebeke, 1975, p. 89.
- 6 DE MAESSCHALCK L., *Over moeren, turfvaarten en rebelse Gentenaars. Wachtebeke in de Middeleeuwen*, Jaarboek HK ‘Oud Wachtebeke’, 1999, p. 72-73.

DE WABEEKSE TOALE...

Reeds vanaf 1992 publiceert ik hier een aantal woorden en uitdrukkingen die (ook) in het "Wabeeks" gebruikt worden. Men zou denken dat zo stilaan die rare gespreksgewoonten, die voor heel wat inwijkelingen zo onverstaaenbaar als Chinees zijn, allemaal in dit tijdschrift verschenen zijn. Dat daaraan moeilijk nog wat toe te voegen valt.

Welnu, dit blijkt een misvatting te zijn, ook voor mij. Nadat onze onvolprezen computerspecialist Jacques De Smet (hij is nu ook al penningmeester daarbij!) mij een volledige lijst van alle reeds opgenomen items had bezorgd, kon ik even nagaan of er geen "dubbel gebruik" zou ontstaan. Daardoor nu nog een aanvulling op wat reeds is geweest. Iedereen beseft dat de lijst nooit volledig kan zijn. Juist daarom houd ik me nog altijd ter beschikking voor elke tip...

Enthousiaste medeleden suggereren ook wel om eens een "grammatica" van het Wabeeks op te stellen. Dat lijkt mij onbegonnen werk, omdat er wellicht meer uitzonderingen dan regels zijn. Toch ware het wel leuk dialectische eigenaardigheden op te sommen. Sommige daarvan gebruiken wij elke dag, en wij realiseren ons niet hoe ver ons taalgebruik vaak afwijkt van wat in het Algemeen Nederlands eigenlijk zou "moeten". Wellicht, indien alle omstandigheden gunstig blijven, begin ik er toch nog wel eens aan. Niemand zal dan ook verwachten dat deze zomaar toevallige losse notities zouden kunnen vergeleken worden met de 'Nederlandse Spraakkunst', de 'Grammaire française' of de klassieke Latijnse 'Grammatica' die velen onder ons in hun jeugd moesten doorworstelen. Wat zei die Oranje man, die in Delft begraven ligt, ook weer? Zoals elke echte 'Hollander' deed hij het, althans volgens de overlevering, in het Frans: "Point n'est besoin d'espérer pour entreprendre, ni de réussir pour persévérer"... Je kan dus beginnen zonder te weten of het zal gaan, maar voortdoen kan je altijd, zelfs als het zo goed niet lukt...

Wies Creve, januari 2006.

Vooraf willen wij er voor de beginnelingen weerom eens op wijzen dat, als wij "dubbele ee" schrijven, dit moet uitgesproken worden als in het Wabeekse "beenen". Als in een gesloten lettergreep de "ee" ook zo wordt uitgesproken, zoals bijvoorbeeld in "scheef", dan wordt dit expliciet vermeld. Een analoge afspraak geldt voor de "dubbele oo": die wordt dan als in "koolen" van b.v. "blomkoolen" naar buiten gebracht.

Massannen (ook wel: mesannen) = deren, vervelen. Meestal alleen gebruikt in de uitdrukking: "da massan nie": dat is niet erg, daar heb ik geen last mee. In een heel oud 'Callewaert's Nederlandsch-Fransch Woordenboek' vindt men nog het werkwoord "mishanden", dat men daar vertaalt als 'incommoder' of 'ne pas venir à propos'. Het woord komt in de latere woordenlijsten niet meer voor. Maar de vroegere West-Vlaamse gouverneur Van Outryve-d'Ydewalle had in zijn boek 'Mijn Oorlogsjaren' (1997) die uitleg al gevonden. Daarin staat de oude schrijfwijze nog vermeld: "'t mishandent nie".

Marsandieze = verbastering van het Franse 'marchandise'. In het "Wabeeks" heeft dit woord twee betekenissen. 1) Af te leveren of afgeleverde goederen of waren, nogal vanzelfsprekend. Maar ook, en hierin komt weerom de verbeeldingskracht van de gewone man tot uiting: 2) goederentrein... dit was toch echt wel het treinstel dat de 'marchandise' naar huis bracht?

Taloore = een nog verdere verbastering van het 'Vlaamse' woord 'teljoor'. Het gaat hier gewoon om het eetbord in het bestek op tafel.

Kneut = knook. Wij hadden dit woord al vroeger vermeld. Men bedoelt daarmee bijvoorbeeld de knokkels aan de vingers, maar ook – prachtig gevonden! – het hielkje van een varkensham. Hier zou ik het willen hebben over de uitdrukking: "past da mee stijve kneuten"... Als je knokkels stijf staan van de hevige kou, kan je ook moeilijk een precies werkje uitvoeren. Dat is nu echt de bedoeling van deze dialectuitdrukking: 'Als je niet de gepaste middelen ("stijve kneuten") hebt, kom je er niet uit'.

Peuteringe = lichamelijke (lijf)afstraffing.

Spinse = bos samengebonden rijshout, 'bussel' hout. Bijna in iedere gemeente bestaat daarvoor een ander woord: in Zaffelare b.v. spreekt men over een "baonink".

Vereuverd = eigenlijk: verhoogd. Als een luitenant bij de landmacht b.v. kapitein wordt, dan is hij "vereuverd". Hetzelfde kan gezegd worden van een pastoor, een onderwijzer, een ambtenaar...

Onder de voeten zijn = een beetje ziekjes, soms al een lange termijn.

Vierde tinke = een riek, mestriek. Die heeft vier tanden, vandaar...

Lijntjes leggen = (of "lintjes"?). Iemand zo vriendelijk mogelijk benaderen, in de hoop daardoor gunstige resultaten te halen. Ook dikwijls gebruikt wanneer men de toenadering van jongeman tot jongedame (of vice versa!) wil omschrijven.

Reuten = zeuren (wat wij “zagen” noemen), onnozele praat verkopen.

Zijn been uitsteken = echt te ver gaan, en dan in de overdrachtelijke zin. Wanneer iemand te veel eet, drinkt, waagt, gokt, speelt... en ga maar door, dan “steekt dat zijn been uit”.

Zijn bon krijgen = de laan uitgestuurd worden. Gebruikt in alle mogelijke betekenissen. Niet alleen bij het ontslag van een bediende, een poetsvrouw of knecht, maar ook wanneer een meisje genoeg heeft van die jongen die aldoor bezig was met “lijntjes leggen”.

In mijn leens = in mijn ledematen, of: ik voel het wel ergens. Wordt vaak gebruikt als men bedoelt dat men iets heeft voelen aankomen.

Nassche = geneigd tot. Als men b.v. vooraf weet dat iemand graag een of ander zou doen of hebben, dan zegt men dat hij/zij daarvoor nogal “nassche” is. Vanwaar het woord komt, weet ik helemaal niet.

Bescheed = uitsluitel, eigenlijk het verbasterd dialectwoord van ‘bescheid’. B.v. wordt, na veel over-en-weer-gepraat, eindelijk “bescheed” daarover gegeven. De “ee” wordt hier uitgesproken als in “scheef”.

Panne van binnen = eigenlijk: dat eet hij reuzengraag. Iemand die verzet is om een of ander te doen, lijkt op iemand die een of ander gerecht bij voorkeur naar binnen werkt. Iemand die dus zich zonder omkijken met gelijk wat bezig houdt, heeft er nogal “een panne van binnen”.

Smoooren = misten. In het “Wabeeks” wordt het woord in de twee betekenissen gebruikt. Als er mist is, “smoort” het (“oo” uitspreken zoals in “koolen”). En wanneer iemand toch nog pijp, sigaar of sigaret rookt, dan is die aan het “smoooren”.

Pense = iemand die – meestal door te veel te eten, en die wordt dan ook vaak “ne smirrelirre” (een smeerder) genoemd, of “ne frettere” – een meer dan normale buikomvang krijgt.

Strontkuipe = wel héél plat! Maar ook hier lanceert de volksmond een vermoeden dat hier wel geen uitleg hoeft! Men verwijst bij een ongewone dikkerd naar de verwachte gevolgen bij overdadig eten.

Sleppe = hemdslip. Een man die zijn broek nog toevallig niet heeft aangetrokken, loopt “in zijn sleppe”.

Vliegende voane = letterlijk: vliegend vaandel. Ook hier wordt een man bedoeld die alleen in hemd gekleed te voorschijn komt: “in zijn vliegende voane”.

Schammeteren = wel heel ver gezochte verbastering van het Franse ‘escamoter’: wegmoffelen. Het woord heeft nog andere betekenissen, maar in het ‘Wabeeks’ gaat het over ‘goochelen’. Een goochelaar is hier een “schamoteur”.

Klakpotter = huisschilder, die er al verfstrijkend niet te veel van terechtbrengt.

Konsjiense = verbastering van het Franse ‘conscience’, het geweten. Veelal gebruikt in de uitdrukking “‘k Zal ui konsjiense ne keer onderzoeken”... ik zal eens nagaan of wat je zegt wel klopt!

Konfiense = zelfde uitleg als voor ‘conscience’. Hier wordt het Franse ‘confiance’, vertrouwen, overgenomen. Meestal bij afspraken tussen twee partijen.

Kalpein (of kalpeintjen) = notaboekje, meestal in zakformaat. Spreek de “ei” uit zoals in het ‘Wabeekse’ “eiers”. Klakkeloos uit het Frans meegepikt: ‘calepin’.

Zijzelon = hier is heel wat verbeelding nodig! Door onze grootouders (en ouders?) werd het chique Franse woord ‘chaise longue’, dat ‘lange rust- of ligzetel’ betekent, wel zeer slecht uitgesproken!

Stramijne = een vergiet, geperforeerd keukengerie.

Zantsjen = (rouw- of ook nog communie)-prentje dat bij die gelegenheden wordt aangeboden. Meestal stonden daar vroeger afbeeldingen van heiligen (santen) op.

Boate = brievenbus. Gewoon een overblijfsel van het vroeger gebruikelijke ‘boîte à lettres’.

Blink (ook blinkdooze) = hiermee wordt schoensmeer bedoeld. En een persoon (meestal een dame) die echt te veel opgepoetst, geschminkt en ‘versierd’ is, wordt ook vaak een “blinkdooze” genoemd.

Stoan blinken = vergeefs ergens op staan wachten.

Suikereie = cichorei.

Vier zessen mee drie teirlingen = ongelooflijk veel geluk hebben. Met drie dobbelstenen kan men uiteraard nooit vier ‘zessen’ te voorschijn halen!

Pannelatte = behalve een pannelat, zoals iedereen die kent, wordt het woord ook overdrachtelijk gebruikt voor een uitzonderlijk mager iemand. De uitdrukking: “Twee keeren kijken om em eenen keer te zien” illustreert de bedoeling probleemloos.

Stoofout = stoofhout, wordt ook overdrachtelijk voor magermansen gebruikt.

Outen spelle = houten wasspeld: hiermee wordt ook een iel persoon aangeduid.

Goeste = schijnt als ‘goesting’ sedert korte tijd het sympathiekste Vlaamse woord te zijn, maar wordt in Wachtebeke als “goeste” uitgesproken. “Tegen zijn goeste”, “goeste es koop”, “goeste krijgen”...

Kaberdooes = verbastering van het Franse ‘cabaret doux’. Min of meer verdacht etablissement als het om de ‘goede zeden’ gaat.

Kriebelmuite = ook zoiets als “kaberdooes”, en daarom niet steeds een echt bordeel.

Biek = eten, in sommige samenstellingen. “Goe van den biek” betekent lekker eten.

Pladoaster of plamoaster = grote lap, overdreven oppervlakte van iets, van een poster of spandoek bijvoorbeeld. Wordt ook overdrachtelijk voor een serieuze oorveeg gebruikt.

OPSPORING VERZOCHT

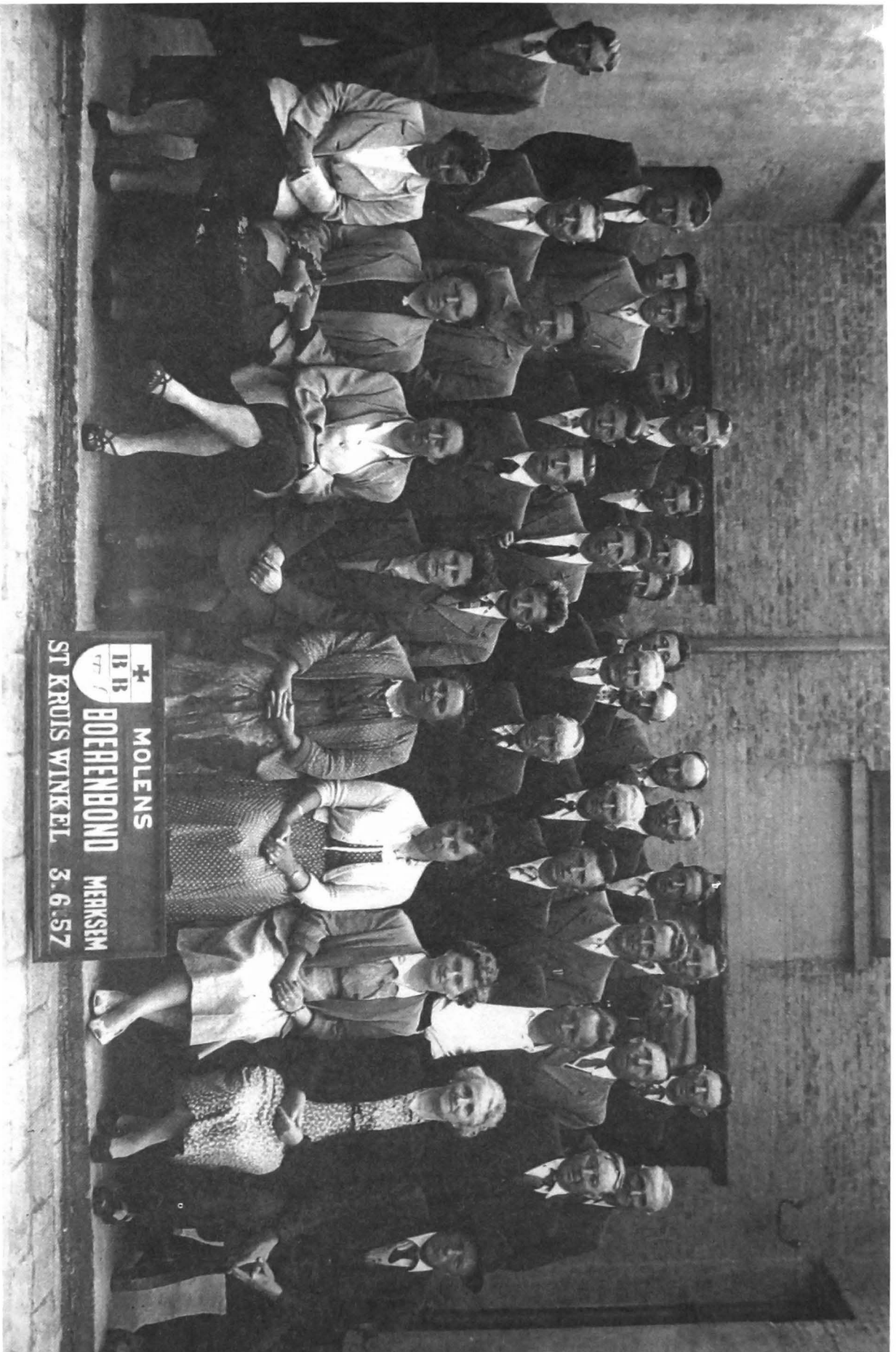
In de jaren vijftig van de vorige eeuw was een van de klassieke uitstappen voor alle "Boerenbonden" uit de omgeving, een bezoek aan de "Molens" te Merksem. Op 12 juni 1956 trok een gezelschap van 31 Wachtebeekse landbouwers naar het Antwerpse; één jaar later, op 3 juni 1957, volgde een Winkelse delega-

tie dit voorbeeld. Blijkbaar was men te Winkel iets toleranter aangaande de aanwezigheid van een aantal echtgenotes; de groep bestond uit iets meer dan 40 personen waaronder 8 dames. De onderstaande lijsten zijn echter onvolledig. Wie kan de ontbrekende personen aanvullen?

(EVA)

1ste rij, zittend: X; De Bruyne; Henri Herman; Kamiel De Letter; Octaaf Scheire; Alfons Geerts; Achiel Geerts; Jozef Gysel; René Van de Voorde;
 2de rij: X; Gystaaf Celie; Irené De Brabander; Omer De Nys; Gerard De Letter; André Van den Hende; X; De Letter; Hubert Celie;
 3de rij: Emiel Bonte; X; X; X; X;
 4de rij: X; Jules Van den Hende; Stephane De Sy; X; Kamiel De Graeve; Cyriel Van Poucke; Albert De Mey; Herman Verswalm; X;

1ste rij, zittend: Clara Dellaert; Irma Wauters, Anna Geirnaert; Maria Dierickx; Yvonne Criel; Clarisse Criel; Maria Van Eesvelde; Julia Eeckman; Clement Van Nieuwenhuyze;

2de rij: Maurice Goossens; Theophiel Van der Straeten; Wilfried Polfiet; Victor Vermeulen; X; Petrus De Pauw (Pier Poef); Clement Van Acker; Gerard Van Waes; Honoré Van Waes;

3de rij: X; X; X; Gustaaf Goossens; Willy Van de Velde; Jan Van Waes;

4de rij: Cyriel Van Rentergehem; Lucien Hamerlinck; X; Georges Colpaert; Clement Van de Velde; Roger Colpaert; X; X; Marcel Clayssens; X; X; Joseph Ongenaes; Leonce Van Waes; Victor Hamerlinck; X; Maurice Van Hoecke.

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>Voorzitter</i>	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 immosid@skynet.be
Guy Hoebeke <i>Vice-voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@belgacom.net
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Eddy Van Acker <i>Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Marleen De Nys	Meersstraat 96 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 18
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" te Wachtebeke. Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift. Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg "Den Dhust" en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis "De Mey".

De Vierschaar

“De Vierschaar” te Wachtebeke (foto: 2000)

Provincie
Gast-Museum
Centrale bibliotheek

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>(Cesar David)</i>	p. 1
Nieuws van de redactie	p. 2
Overlijdens <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 4
Terugblik op de geslaagde filmavonden <i>(Cesar David)</i>	p. 6
Mijn jeugdherinneringen aan Wachtebeke <i>(Paul Van Kerckhove)</i>	p. 7
Letters & Linies, een fietszoektocht langsheen oorlogslocaties in en om Wachtebeke <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 12
De Wabeekse toale... <i>(Wies Creve)</i>	p. 13
Opsporing verzocht <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 14

Waarde Heemvrienden,

“Iedereen die aan een wedstrijd deelneemt beheerst zich in alles;

*atleten doen het voor een vergankelijke erekrans,
wij echter voor een onvergankelijke”*

1 Korintiërs 9, 25

Wij, of liever onze redactiesecretaris, Eddy Van Acker, beheerst zich in alles om de wedstrijd om het jaarboek te winnen. Het is immers zo dat wij sinds 'n tiental jaar steevast een jaar ten achter zijn met de publicatie van het jaarboek. In het onzalige jaar 2005, waarin met het jaarboek 2004 alles tegensloeg wat maar kon misgaan, werd dit jaarboek bij velen slechts afgeleverd in 2006. Bij zijn aanstelling als verantwoordelijke voor onze publicaties nam Eddy zich voor de achterstand binnen de kortste keren in te lopen. Dat wij van een lid het aanbod kregen om als jaarboek zijn memoires te publiceren, was aan dit voornemen niet vreemd. Het ziet er dus naar uit dat wij nu kunnen bijbenen. Als alles goed gaat, komen wij juni-juli met het jaarboek 2005 (nr. 38) langs lopen. Wij hopen dan in december van dit jaar met het jaarboek 2006 (nr. 39) klaar te zijn. En dit belooft een turf te worden van omtrent 400 bladzijden over het leven van Julien Spiessens. “Klein Spiesken” is na zijn op pensioenstelling beginnen te schrijven aan zijn memoires. Van kleine peuter uit Overslag met enkele spitante verhalen, over de oorlog, tot hij op 15 jarige leeftijd begon te werken in de fabriek. Nadien legerdienst waar hij in de keuken belandde en beroeps-militair werd. Als kok, in Duitsland en meestal in de mess officieren, heeft hij heel wat meegemaakt, maar hij wist zich te handhaven met werklust, horen, zien en zwijgen. Kort voor de onafhankelijkheid van Congo heeft hij nog enkele maanden in onze kolonie doorgebracht, voorwaar ook een boeiende periode. Toen onze troepen tenslotte Duitsland voor bekeken hielden belandde hij in de kazerne Prins Boudewijn in Brussel. Hij had ondertussen een huis gekocht in Zelzate en het gependel naar de hoofdstad begon hem lelijk de keel uit te hangen. Toen hij vernam dat een plaats van kok vacant werd op de hoofdzetel van UCO te Gent, bood hij zich aan en werd als enige van de vele kandidaten aanvaard.

Hier kon hij zich volkomen uitleven en zelfs de grote baas, baron Braun, wist zijn kwaliteit en accuraatheid

hoog te waarderen. En zo werd hij door de adel aangezocht om bij hun jaarlijkse bijeenkomst, telkens in een ander kasteel, de feestdis te bereiden.

Ook voor hem brak tenslotte de pensioenleeftijd aan en met een groots feest werd bij UCO zijn afscheid gevierd. Hij kon zich nu ten volle wijden aan zijn gezin en zijn visput in den Bovenhoek. Later kocht hij een appartement in Wachtebeke-Kerkstraat waar hij van een rustige oude dag kon genieten. Helaas is zijn echtgenote hem vroegtijdig ontvallen. Om de eenzaamheid op te vullen is hij verwoed beginnen te schrijven aan zijn memoires die hij ons, netjes op cd-roms, ter beschikking gesteld heeft. Rest ons enkel nog de teksten na te lezen om de schaarse taalfouten of scheve zinswendingen er uit te halen, een keuze te maken uit het grote fotoaanbod en de lay-out aan te passen aan het formaat van ons jaarboek. Waar het jaarboek gewoonlijk meerdere onderwerpen behandelt, zal dit slechts gaan over het leven van één man, zij het wel dat hij meerdere levens heeft gehad. Het splitst zich immers in meerdere delen, van jeugd, werkman, militair, kok, koloniaal, tot chefkok bij UCO.

Cesar DAVID

Eerst en vooral wil ik in naam van het bestuur van onze vereniging, en een grote schare van onze leden, ons medebestuurslid en duiveltje-doet-al, Wies Creve, en zijn familie in deze moeilijke periode het allerbeste en een spoedig herstel toewensen. Gelukkig evolueert zijn gezondheidstoestand nu in een positieve richting. (EVA)

Hoofdpunten van de bestuursvergaderingen:

Januari: eventuele medewerking van de H.K. aan een fototentoonstelling in het O.C.M.W., aanpassing van de wet i.v.m. vrijwilligerswerk. Februari: bezoek van het bestuur van de H.K. op vraag van Valère Bundervoet aan de streek rond Scheldewindeke, definitieve planning jaarboeken 2005 t.e.m. 2008, Maart: bijkomende tekst jaarboek 2005, raadsvergadering te Wieze en heemdag in Maarkedal, 'Oud-Wachtebeke' stelt zich eventueel kandidaat voor de raadsvergadering in oktober 2006, opstarten van een database voor het klasseren van ons fotomateriaal. April: laatste afspraken i.v.m. beide filmavonden en het voorstel om als Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" deel te nemen aan een DVD-filmwedstrijd, ingericht door de vereniging "Guliver" uit Gooik (Vlaams-Brabant). Als onderwerp werd geopteerd voor "Wachtebeekse spookverhalen", die door Guy Hoebeke zullen worden verteld. (EVA)

Een olympiër met Wachtebeekse roots: Op de bestuursvergadering van 13 februari maakte Wies er ons attent op dat Wachtebeke, met shorttracker Pieter Gysel, vertegenwoordigd was op de Olympische Winterspelen die tussen 10 en 26 februari 2006 plaatsvonden in Turijn. Hoewel Pieter Gysel op 18 december 1980 geboren werd in Leuven, liggen zijn roots wel degelijk in Wachtebeke. De vader van Pieter, Jan Gysel, geboren op 2 september 1945 in Gent, is de zoon van Albert Gysel en Gerarda Aper. Albert Gysel werd geboren op 24 juli 1917 in Wachtebeke en Gerarda Aper op 11 augustus in Moerbeke-Waas. Zij wonen sinds jaar en dag op hun boerderij op de Walderdonk. Met zijn deelname in Turijn was Pieter Gysel niet aan zijn proefstuk toe; hij was immers ook van de partij in Sundsvall in Zweden in 1997 en in Salt Lake City in de USA in 2002. In Turijn bereikte hij op de 1500 m de halve finale, maar op de 1000 m moest hij zich tevreden stellen met de kwartfinale. Wie meer wil weten over deze toch wel succesvolle sportman, kan altijd even surfen naar www.olympic.be. (EVA)

Gezocht: oude jaarboeken: In ons Documentatiecentrum bewaren we o.a. al onze jaarboeken. Nu blijkt

dat er toch enkele jaargangen zeer karig vertegenwoordigd zijn. Daarom zouden we willen vragen of er leden zijn die enkele van deze jaarboeken terug aan de H.K. zouden willen verkopen of afstaan. Het gaat hier over de jaarboeken nr. 11 (1977), nr.12 (1978), nr. 13-14 (1979 – 1980) en nr.15-16 (1981 – 1982). (EVA)

Gezinswandeling "Verenigd langs de Moervaart":

Op zondag 5 maart organiseerde de Gezinsbond van Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel een wandeling langsheen de Moervaart. De hoofdreden hiervoor was dat beide verenigingen sinds vorig jaar één afdeling van de Gezinsbond vormen. Er werd aan de Heemkundige Kring gevraagd of zij eventueel een gids konden leveren, een vraag die met veel genoegen werd ingevuld. Het startsein werd gegeven om 14u30 op het Dr. Jules Persynplein. Via het Wachtebeeks dorpscentrum en de Pottershoek kuierden we naar de oevers van de Moervaart, waar we langs het nieuwe wandelpad naar Spanjeveer en Sint-Kruis-Winkel stapten. Aangezien op deze 6,5 km lange wandeling ook niet-leden werden uitgenodigd, waren er maar liefst 89 moedige deelnemers. Zij vormden een aangename en enthousiaste groep die met veel interesse de kleine historische wetenswaardigheden tot zich namen. Meteen werd er geopperd of dergelijke initiatieven ook in de toekomst mogelijk zouden zijn, een vraag die door de Heemkundige Kring met een brede glimlach aanhoord werd. Dit is voor ons een duidelijk bewijs dat heemkunde, of lokale geschiedenis, helemaal niet op zijn retour is, integendeel..... (EVA)

Giften: En ook het afgelopen trimester werd ons heemkundig patrimonium verder uitgebreid. Zo ontvingen wij van Gilbert De Bruyne-Van Heirsele een pak foto's en andere gedenkwaardigheden over onze stichter Maurits Van Heirsele. Romain Van Bambost verblijdde ons met een uit de kluiten gewassen koffiezetapparaat, terwijl Bea Haemers een prachtige precisieweegschaal en een ladekast naar onze lokalen bracht. (EVA)

Op zoek naar actieve leden: Voor de tweede maal dit jaar ontvangt u ons tijdschrift "De Vierschaar". De redactie hoopt dat u er genoeg aan beleeft. Vermoedelijk hebt u zich reeds de vraag gesteld: "Hoe hebben ze deze minimaal zestien pagina's weeral vol gekregen?" Tja, dat is inderdaad niet altijd zo eenvoudig, het is soms een zoeken naar onderwerpen. Dat neemt niet weg dat we soms aan twintig bladzijden nauwelijks genoeg hebben. Maar misschien hebt u het reeds opgemerkt: af en toe krijgen we een ruggen-

steuntje van een van onze leden, onder de vorm van een door hem -of haar- geschreven artikel. Soms zelfs meer dan een artikel: zoals de komende jaren zal bewezen worden gebeurt het dat de tekst uitgegroeid is tot een compleet jaarboek. Het zou de redactie verheugen mocht dergelijke hulp eens meer voorkomen. We willen hierbij dan ook een oproep richten aan onze leden om eventueel eens in hun pen te kruipen zoals dat heet, en ons de resultaten van hun geestelijke krachtinspanning te bezorgen. Het hoeft zeker geen zwaar wetenschappelijk werk te zijn, alhoewel we de bijdrage van -zeg maar- een gedegen historicus zeker niet zullen versmaden. Wie denkt wel interessant materiaal te hebben maar zich niet geroepen voelt om het persoonlijk op papier te zetten kan altijd op steun van de redactie rekenen. Er is trouwens nog meer. We hebben de gemiddelde leeftijd van onze tien bestuursleden niet uitgerekend, maar dit moet toch een flink eind in de zestig zijn. Sommigen hebben de kaap van de zeventig jaar reeds ruimschoots overschreden. U begrijpt dat aflossing van de wacht noodzakelijk begint te worden, willen we binnen een tiental jaren nog een heemkundige kring over houden. We hebben nood aan jongere elementen die zich willen inzetten voor de Heemkundige Kring, want er is werk aan de winkel. Zoals bekend bezitten we een tentoonstellingsruimte en een documentatiecentrum. Van beide dient nog een inventaris te worden opgemaakt. Daarbij komt de zorg voor het 19de- eeuwse archief van de gemeente Wachtebeke en voor enkele kleinere fondsen die nog gecatalogeerd moeten worden. En er zijn nog diverse andere taken te vervullen: denk maar aan de verspreiding van de publicaties en het ophalen van de lidgelden. Gelukkig kan het bestuur nu al rekenen op meerdere helpers, die o.a. op de eerste zondag van de maand terug te vinden zijn in ons praatcafé de den Dhust, waar zij naarstig pinten en moppen tappen, tafels afruimen, glazen spoelen en kleine versnaperingen ronddelen. Waar het merendeel van de bestuursleden zich dan bij voorkeur bezighoudt met een gezellige babbel en het degusteren van een wijntje of een glas bier, vormen zij dan de motor van deze maandelijkse activiteit. Zonder hen zou "den Dhust" vrij vlug verwateren tot "geen Dhust". Andere leden helpen dan weer graag bij kleine of grotere klusjes om en rond onze lokalen, of reiken een helpende hand aan onze leden die op zoek zijn naar hun voorouders. Deze groep vrijwilligers vormt, **naast** het bestuur, onze "actieve leden". Kandidaten worden verzocht contact op te nemen met een van de huidige bestuursleden. Wie neemt de handschoen op? *(De redactie)*

Volgens de oude catechismus is hovaardigheid een hoofdzonde, maar nu de catechismus niet meer onderwezen wordt, meent onze heemkring terecht hovaardig te mogen zijn. De Knokse bouwheer van het bouwproject aan de Smishoek, tussen Rechtstro en Dr. Jules Persynplein, wendde zich immers tot ons om dit nieuwe handels- en wooncomplex een gepaste naam te geven. Aangezien dit handels- en wooncomplex in drie delen zal worden opgesplitst, zijn we ook naar drie namen op zoek gegaan. De eerste naam, voor het deel aan het Rechtstro, vonden we terug in het jaarboek van 1975. Dit wordt de Residentie TER SMISSE, naar een 18de-eeuwse hofstede, "de smesse", die als dorpsmidse op de toenmalige dries, of de huidige Smishoek, stond. Uit het jaarboek 1989 puurde onze bouwheer de twee andere namen: het 17de-eeuwse kasteel SPREEUWENBURGH met als eigenaar jonker DE PARALTA. Hier kan over worden geredetwist, want in feite stond dit kasteel op het terrein van het huidige OCMW. Op het Dr. Jules Persynplein stond toen de hofstede Maelstede. In ons eerste tijdschrift van de 25ste jaargang uit 1998 wordt de geschiedenis van deze hofstede uitvoerig behandeld. Het wordt hier zelfs betiteld als "het kasteelken van Maelstede" Het behoorde toe aan de families de Stoppelare en De Peneranda. Omdat dit nog gekende families zijn, verkoos de bouwheer hier liever niet naar te verwijzen. Een "maelstede" kon zowel een woon-, gerechts- of vergaderplaats zijn. Deze naam zou dus beter passen bij het CCW. Als heemkring hopen wij dat de vroede vaders deze cultuurtempel ooit officieel zullen omdopen tot het cultuurcentrum "De Maelstede", wat stukken mooier klinkt dan het weinig zeggende "CCW". Naast dit bouwproject werden we ook verzocht om voor het appartementsgebouw naast verzekeringskantoor Van Bambost, een passende naam te vinden. Hier opteren wij voor "Residentie DEN DRIES". Het terrein tussen de huidige Godshuis-, Lindestraat en Smishoek was oorspronkelijk een dries. Het was een open terrein in gemeenschappelijk gebruik, hoofdzakelijk weide waar het linnen kon worden gebleekt of een keuterboertje zijn koe liet grazen. Tenslotte verrijst op Kalve ook Residentie CALVE, met C, naar de site waar de eerste bewoning ontstond van wat later de parochie Wachtebeke zou worden.

Het doet ons deugd te mogen vaststellen dat steeds meer mensen op onze Heemkring beroep doen voor een zinvolle en verantwoorde naamgeving voor het momenteel sterk veranderende bouwpatrimonium in de gemeente. Wij duiken hiervoor graag gratis in onze archieven. *(CD)*

O VERLIJDENS WACHTEBEKE (14/01/2006 - 13-06/2006) †

Guillaume BREWAEYS Echtg. Barbe André	Merelstraat, 46	° Leuven † Gent	13/10/1920 14/01/2006
Suzanna Philomena CLEMMINCK Wed. Albertus Naudts	Bovenhoek, 1	° Wachtebeke † Gent	23/01/1914 17/01/2006
Emma Coleta VERSWALM Wed. Remi De Mul	Oudeburgse Sluis, 14	° Zele † Gent	13/11/1925 23/01/2006
Maurice Cyrille DE VOS Echtg. Maria Maes	Meersstraat, 31	° Moerbeke-Waas † Gent	06/09/1921 26/01/2006
Joseph Louis CELIE Wedn. Martha Chinitor	Godshuisstraat, 13	° Lochristi † Wachtebeke	27/06/1917 01/02/2006
Gentiel Victor ADRIAENSSENS Echtg. Mariette Verbeelt	Godshuisstraat, 13	° Eksaarde † Wachtebeke	01/08/1927 01/02/2006
Mariette WILLEMS Wed. Raymond Van De Vijver	Godshuisstraat, 13	° Zelzate † Wachtebeke	02/12/1926 01/02/2006
Elza Maria VANHAUWE Wed. Roger Vaerewyck	Ramonshoek, 21	° Wachtebeke † Gent	27/08/1919 05/02/2006
Louise Marie VAN WAESBERGHE Wed. René Lauwers	Meersstraat, 31	° Zelzate † Wachtebeke	25/11/1918 08/02/2006
Leon Gustaaf VAN DAMME	Waterbosstraat, 18	° Zaffelare † Wachtebeke	23/02/1941 11/02/2006
Albert Joseph GEYSELINCK Wedn. Marie Debruyne	Meersstraat, 31	° Lochristi † Wachtebeke	16/07/1916 15/02/2006
Olga Jeannetta JOOS Wed. Eduardus Van Eeckhaute	Godshuisstraat, 13	° Gent † Wachtebeke	05/06/1916 17/02/2006
Julia Emilia DE BRUYNE Ongehuwd	Palingstraat, 16	° Wachtebeke † Wachtebeke	01/01/1914 04/03/2006
Irma ACKE Wed. Camille Haemers	Godshuisstraat, 13	° Zelzate † Wachtebeke	30/11/1915 06/03/2006
Elisabeth Coleta WALBRECHT Wed. Joseph Van Gaever	Meersstraat, 27	° Moerbeke-Waas † Lokeren	09/04/1917 15/03/2006
Adriane Juliane VAN CAENEGHEM Wed. Cyrille Vandevelde	Meersstraat, 31	° Gentbrugge † Wachtebeke	06/03/1910 16/03/2006
Henri Maria VAN VLIET Echtg. Charlotte Uyterhoeven	Brandstraat, 1	° Antwerpen † Gent	24/03/1928 22/03/2006
Marie-Louise CORTVRIENT Echtg. Gustaaf De Smedt	Roodborststraat, 22	° Gent † Gent	04/06/1938 22/03/2006
Clement Remi VISPOEL Ongehuwd	Godshuisstraat, 13	° Mendonk † Wachtebeke	20/06/1930 24/03/2006
Esther Amelia VERPLANCKE Wed. Gustaaf L'Ecluse	Meersstraat, 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	09/05/1912 01/04/2006
Julia Rosalia BUYST Wed. Albert Gansbeke	Meersstraat, 31	° Lokeren † Wachtebeke	07/10/1919 02/04/2006
Arsène Marie DIELEMAN Wedn. Maria Van Domme	Meersstraat, 31	° Axel (NL) † Wachtebeke	27/09/1918 04/04/2006
Albert Kamiel De Vos Echtg. Simonne Nauts	Stationsstraat, 158	° Wachtebeke † Gent	03/03/1931 04/04/2006
Georgette Louise VAN KERCKHOVE Wed. Maurice De Wulf	Melkerijstraat, 39	° Zelzate † Gent	30/12/1928 05/04/2006

(EVA)

Gaëtan Suzanne DE BEULE Ongehuwd	Weide, 1	° Lokeren † Lokeren	30/01/1981 08/04/2006
Albert René BLENDEMAN Echtg. Emma Van Acker	Godshuisstraat, 13	° Koewacht (NL) † Gent	13/05/1918 09/04/2006
Leendert POT Echtg. Françoise Esselbrugge	Blaarstraat, 9	° Axel (NL) † Wachtebeke	22/11/1927 11/04/2006
Josephus Aloisius DE LANGHE Echtg. Agnes Verschraegen	Meersstraat, 70	° Zaffelare † Gent	03/03/1933 14/04/2006
Hilda Cesarina VAN WYMEERSCH Wed. Pierre De Roeck	Meersstraat, 31	° St.-Goriks-Oudenhove † Wachtebeke	06/05/1907 24/04/2006
Clara Amande DE RYCK Kloosterlinge	Dorp, 25	° Bazel † Wachtebeke	07/08/1918 26/04/2006
André Jozef DE VOS Wedn. Anna Van der Heyden	Stationsstraat, 144	° Wachtebeke † Gent	27/01/1916 02/05/2006
Henri Romaan DE VOS Ongehuwd	Meersstraat, 31	° Zaffelare † Gent	19/01/1922 05/05/2006
Cyriel Emiel LIPPENS Wedn. Renée Haertjens	Godshuisstraat, 13	° Kaprijke † Wachtebeke	22/02/1928 06/05/2006
Hortensia Leonia SLOWACK Wed. Albert Michiels	Axelsvaardeken, 21	° Stekene † Gent	21/07/1915 07/05/2006
Maria Sophia HILLAERT Wed. Michel Coppens	Rechtstro, 5	° Wachtebeke † Wachtebeke	25/06/1913 11/05/2006
Stephanie Adolfine DESMEDT Wed. Urbanus Van Belleghem	Zwaluwlaan, 28	° Gent † Wachtebeke	20/04/1928 14/05/2006
Anny Elisa VAN WAES Ongehuwd	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	15/04/1943 31/05/2006
Jenny Celestine DE ROECK Wed. Roger De Letter	Meersstraat, 31	° Zelzate † Gent	31/12/1926 05/06/2006
Martha Juliana SCHELFHOUT Wed. Alphons Apers	Godshuisstraat, 13	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	15/03/1916 10/06/2006
Irma Emilie VAN WAESBERGHE Wed. Gustaaf De Pauw	Meersstraat, 31	° Zelzate † Gent	23/04/1910 13/06/2006

OVERLIJDENS SINT-KRUIS-WINKEL (01/01/2006 – 08/06/2006)¹

Martha CHALMET Wed. Petrus Hollevoet	Rusthuis St.-Vincentius Zaffelare	° Zelzate † Zaffelare	29/07/1914 21/01/2006
Hubert CELIE Wedn. Irène Claeysens	Winkelwarande, 44	° Desteldonk † Gent	26/09/1925 17/05/2006
Marcel HOEKMAN Echtg. Philomène De Smet	Gustaaf Van Heckelaan, 6	° Oostakker † Gent	05/01/1925 30/05/2006
Maurice DROESBEKE Echtg. Anna Cnudde	Winkelwarande, 50	° Evergem † Gent	16/10/1935 08/06/2006

(EVA)

¹ Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

TERUGBLIK OP DE GESLAAGDE FILMAVONDEN

De filmvertoningen van 24 april en 5 mei l.l. mogen in elk geval geslaagd genoemd worden.

Reeds vele jaren koesterden wij de hoop om de oude films van de heemkring terug tot leven te wekken. Met de oude apparatuur leek zulks hopeloos en overzetten op een moderne drager, zoals videocassette of dvd, was veel te kostelijk om ook maar in overweging te nemen. Wij bleven dus op onze honger zitten, tot Willy Van Kerckhove als reddende engel verscheen. Willy was jarenlang filmoperator geweest in de Gentse Capitole en is tevens mee met de moderne trend van de elektronica. Toen zijn echtgenote gezondheidsproblemen kreeg, was hij terug naar Wachtebeke komen wonen voor een rustige oude dag in de bejaardenwoningen van het OCMW. Zodra hij hoorde van ons probleem met de oude filmrollen, bood hij aan om gratis alle films stelselmatig op dvd te zetten. Daarmee lag voor ons de weg open om jaarlijks een filmavond te organiseren met een terugblik over vervlogen tijden. Yvonne De Maesschalck, die al die jaren zorgvuldig over dit filmarchief gewaakt had, oordeelde dat de film van 1976-77 een waardige start zou zijn, een terugblik op 30 jaar geleden. Om de avond vol te krijgen werd ook nog een kleinere filmrol over de welhaast legendarische 'Samanavonden' uitgezocht. Na veel geploeter en testen was de eerste dvd klaar en konden wij fier de eerste filmavond aankondigen. Zodra de film aangekondigd werd in het mededelingenblad van de gemeente, vlogen de inkomtickets de deur uit en was de Keurezaal van het CCW op een mum van tijd uitverkocht. IJlings moesten wij op ons ledenblad "De Vierschaar" een etiket kleven met de aankondiging van een 2e filmavond in het OCMW.

Een proefvertoning in de Keurezaal wees uit dat de normale verduistering van de lichtkoepel onvoldoende was voor een degelijke beeldkwaliteit. Dit bezwaar was bij het gemeentebestuur niet in dovemansoren gevallen. Op 24 april werd de koepel met een zeil volledig afgedekt en was het helledonker in de Keurezaal. Hier past alvast een gemeend woord van dank voor zoveel goodwill. De film kon dus in de allerbeste omstandigheden vertoond worden en oogstte algemene bijval in de stampvolle zaal. Voor ons reden te over dus om elk jaar met een nieuwe film uit te komen; maar dan wel in de donkere maanden rond Kerstmis als verduistering geen probleem meer stelt.

Ter gelegenheid van de bijkomende vertoning in het OCMW hebben wij in de namiddag een gratis vertoning gegeven voor de inwoners van de beide rustoorden. Wij mochten immers wel eens iets doen voor de

accommodatie die de heemkring geniet in Godshuis De Mey. Heimelijk hopen wij ook dat de ouderen uit hun schulp zullen komen met verhalen uit hun jeugd, want daar leven wij voor. Zowel de namiddag- als de avondvertoning kon op veel bijval rekenen zodat wij vol goede moed kunnen werken verder aan het bewaren en moderniseren van ons filmarchief. Nu Willy "de smeete beet heeft" kan hij alle filmrollen op dvd zetten zodat wij nog jaren den volke kunnen plezieren. Zoals aangekondigd kunnen kopijen van de dvd aangekocht worden aan €10, uiteraard slechts telkens nadat de film vertoond is.

Ten slotte past hier nog een woord van dank aan de werkers van het eerste uur, die trouwens een exemplaar van elke dvd mogen verwachten. Onvermoebaar hebben zij jaar na jaar al wat er op de gemeente te doen was gefilmd, tot een sluitend geheel geboetseerd en van passend commentaar voorzien. Zorgvuldig wakend op onze politieke neutraliteit werd de film dan vertoond in "De Kring" alias "Brackes zale", "De Bruine Poort" en de zaal "Van Bambost" op Overslag; dit telkens voor een volle zaal. Dat wij deze kleine meesterwerken thans terug kunnen laten zien, vervult ons met vreugde en fierheid.

Cesar DAVID

MIJN JEUGDHERINNERINGEN VAN AAN WACHTEBEKE (1946-1958)

DEEL I

Oud-dorpsgenoot, Paul Van Kerckhove, is de oudste zoon van wijlen Ernest en van Bertha Creve. Hij werd op 9 februari 1946 thuis geboren in de Molenhoek 11. Tot aan zijn huwelijk met Mady Buysse bleef hij in Wachtebeke. Als studiemeester-opvoeder en directiesecretaris aan het Sint-Amandusinstituut te Gent, woonde hij achtereenvolgens in Gentbrugge en Sleidinge (Evergem). Daar belandde hij in de gemeenteraad, waar hij in de nieuwe fusiegemeente Sleidinge, Evergem en Ertvelde 28 jaar lid van bleef. De laatste 10 jaar ervan was hij er Schepen. Tegenwoordig leeft hij met Mady aan de Scheldeboorden te Antwerpen, de stad van zijn moeder.

Naoorlogse tijd

In januari 1945 huwden mijn ouders te Antwerpen. Het was de tijd van de vliegende bommen. Het was dus niet veilig om in Antwerpen te blijven en na een lange treinreis naar Wachtebeke, regelmatig onderbroken door bomalarm, belandden ze veilig in de Molenhoek 11, waar mijn vader toen woonde.

Een jaar later werd ik er geboren op de "voute" (kamertje boven de kelder), mee ter wereld gebracht door Clementina Tacq, mevr. Emiel Van de Voorde, van het Pottershoekje, die de rol van "achterwaarster" (vroedvrouw) vervulde.

Van de eerste jaren van mijn leven herinner ik mij uiteraard niet veel. Maar enkele foto's getuigen van een ongetwijfelde gelukkige peutertijd: op de rug van het paard van Mon Roets, onze naaste buur, in de grote stapel bloemenmanden die mijn vader maakte voor de bloemisten van Sint-Kruis-Winkel.

Wachtebeke was toen nog een echte landbouwgemeente en dat was duidelijk te merken in de buurt. Schuin over ons was de boerderij van Jules en Clarisse Ongenae. Jules haalde ook de melk op bij landbouwers in de Molenhoek en Kalve. Wat verder waren er de hoven van de Van de Hendes en van Frans Van de Velde.

Naast ons was de boerderij van Van Laere (later van Dees Van Rompu, veehandelaar) en van Mon (Edmond) Roets, die de landbouwactiviteiten van het Rustoord De Mey, het toenmalige C.O.O., waarnam. Wij hadden een paar geiten, duiven, kippen en konijnen, een hond en een kat. Vader al zijn vrije tijd ging naar het mandenmaken en hij bezorgde de boeren en tuiniers "strontkorven", "patattenmanden" en zoals

reeds gezegd, brede, lage manden voor de bloemisterijen.

De Molenhoek was volgens mij een kasseiweg, die later heraangelegd werd met de typische 8-vormige stenen van het bedrijf Poullier uit Kalve. Voetpaden waren er niet en fietspaden al evenmin. Ik heb het dorp weten vernieuwen, dat met zijn moderne verlichtingspalen alom lof kreeg. Aan het (latere) Dr. Jules Persynplein stond er ook nog een reeks woningen, die ik nog als "de Schuure" hoorde benoemen. Deze werden afgebroken in 1955.

Ontspanning was er bij het voetbal op het plein van Pottershoek, naast de bloemisterij van Victor De Craene. Wachtebeke had toen in de Smishoek nog een dorpsbioscoop: "Cinema Pax" van de familie Van Pottelberghe, waar later hun warenhuis kwam. Verder waren er de talrijke cafés met schutters- en bolderverenigingen. De gezusters Bracke hielden in de Kerkstraat de (parochiale) Kring open en in die "Brackes Zoale" werden er regelmatig toneelstukken opgevoerd of traden er goochelaars en hypnotiseurs op.

De radio's stelden nog niet veel voor (geen FM of stereo). Op zaterdagavond mochten we soms luisteren naar de "Bonte Avonden" van radio Kortrijk met humoristen als "Tisten Pulle" als hoogtepunt. Bij het nieuws op de radio moesten we steevast zwijgen "want het was Gesproken Dagblad". Televisie was er helemaal niet en zou pas in de jaren '50 zijn intrede doen.

Het verkeer was een stuk kalmer dan nu en ik herinner mij nog dat wij op zomeravonden, in de Godshuisstraat t.h.v. het Rustoord met Tjefken "Winters" en Tuur "Gauwe" voetballen op de straat. Als men al eens een verre verplaatsing moest maken, kon dat in Wachtebeke nog met de trein, die in de Statiesstraat (nu Stationsstraat) halt hield op de lijn Zelzate – Moerbeke – Lokeren.

Verder trachtten de Wachtebekenaren zo rap mogelijk de oorlogsjaren te vergeten door hard te werken of met sarcastische humor over de bezettingsjaren te praten. Zo had mijn vader met een oude Duitse helm en een steel een "beerloete" gemaakt om de aalput te ledigen.

SCHOOLTijd

De "papschool" (1949-1952)

Juffrouw Marietjen

En toen kwam de schooltijd er aan. Intussen waren zus Lea en broer Jozef ons gezin komen verwoegen, en

werd het tijd dat Polleken naar de papschool ging (later zouden nog Hubert, Guido en Marie-Louise (Wies) volgen). Achter op de fiets van ons Antwerpse moe werd ik naar de kleuterschool van het Lyceum gevoerd en afgeleverd bij Juffrouw Marietje. Het was een beminlijk mens die haar haar steevast in een dot droeg en er zo dertig jaar ongewijzigd zou uitzien. We werden er liefelijk opgevangen en leerden er het verschil tussen "stil" en "luid". Dat werd ons op militaire wijze aangeleerd met het voorbeeld van de soldaten die van aan de Warande kwamen aangemarcheerd. We moesten het marstempo heel stilletjes op onze bankjes trommelen. Dan kwamen ze dichterbij, aan Pottershoek, een ietsje luider. Toen ze zagezegd voor de school marcheerden, trommelden we zowat onze bankjes stuk. Tenslotte verwijderden ze zich via het Dorp en de Smishoek, tot ze bijna onhoorbaar in de Statiestraat verdwenen.

Zuster "Vieze Cent"

Zuster Vincentia in de tweede klas was een ander paar mouwen. Bij ons in de familie noemden we haar steevast "Vieze Cent". Daar was "het matjes weven", knippen en plakken (nee, niet met de computer) en via

een houten bakje met nagels een sjaal breiden. Ze stond er bijwijlen op dat alles in volledige stilte verliep. Wie daar te vaak tegen zondigde mocht vooraan komen, waar ze met een grote schaar vervaarlijk dicht tegen de uitgestoken tong kwam en het dreigement uitte dat ze die wel eens zou afsnijden.

Zuster Wivina

Eens dit overleefd kwamen we bij een jongere zuster terecht, Zuster Wivina. Ze leerde ons zingen en bracht ons de eerste begrippen bij van cijfers en letters. Ook toneeltjes mochten we aanleren, die we dan ten uitvoer brachten in "Bracke's Zoale". Zo mocht ik, samen met Christiane Vercauteren, "Onder moeders paraplu" ten beste brengen, maar toen ik in de zaal mijn moeder zag zitten, regende het onder haar paraplu ook. In dat jaar waren er blijkbaar ook grote werken aan de gang en wij stonden met grote bewondering te kijken hoe loodgieters draad stonden te trekken in lange zwarte buizen.

De middelbare afdeling lag vlak naast onze speelplaats en ik herinner mij nog levendig hoe tijdens de zomer door de open ramen en de dubbele deur, de grote meis-

Kleuterklas zuster Wivina

Vooraan gekniel v.l.n.r.: Marcel De Smet; André Vander Eedt; Jacques Ergo; Georgette (?) Verswalm; Liliane Van de Walle; x Slock (?); Gilbert Stockman; Honoré Van de Voorde.

Middelste rij: Willy De Weirdt, Jacqueline Ergo; x Michiels; Christiane Verheggen; x Van Bastelaere; Jenny Balteau; Christiane Vercauteren; Josepha Slock; Gilbert Van de Voorde; Alain Regniers.

Bovenste rij: Christiane De Sy; Nelly Van Kerckhove; Paul Van Kerckhove; Jacques Tacq; Etienne Fermont; Marc Celie; Walter Rombaut; Francine Gysel.

jes, o.a. Marie-Jeanne Van de Capelle, het machinetypen onder de knie trachtten te krijgen.

Nadat ons moeder ons eerst met de fiets had gebracht, werden wij in het laatste jaar te voet naar de "papschool" gestuurd. Vanuit de Molenhoek, langs Dr. De Waele. 't café van Tackskes, over de Meersstraat ("goed links en rechts kijken zulle"), voorbij de kerk en het aanpalende kerkhof, voorbij de pastorie, zo naar de ingang van de kleuterschool. Merkwaardig toch dat ouders zoveel vertrouwen in ons en andere mensen hadden. En hoewel er begin de jaren vijftig nog lang niet zoveel verkeer was, gebeurden er toch ongevallen, zelf met dodelijke afloop. Zo herinner ik mij dat een kind van slachter Dhooge(?) uit de Statiestraat in het verkeer verongelukte.

De gemeentelijke jongensschool (1952-1958)

In 1952 mochten we naar de "grote school" van de gemeente in het Rechtstro. De meisjes zouden we niet meer terugzien tot aan de twee jaar "lering" van onze Plechtige Communie.

Juffrouw Scheire

Juffrouw Marie Scheire, zuster van Octaaf, de burgemeester, was onze juffrouw en leerde ons lezen, schrijven en de gebeden. Blijkbaar had ik met dit laatste toch wat problemen, want Juffrouw Marie verdacht

mij met grote stelligheid dat ik telkens een bepaald gebed eindigde met de woorden "in de leeuwen der leeuwen. Amen". Blijkbaar had ik voor dit (Vlaams) symbool toen reeds een voorkeur. Eenmaal moest ik 's middags nablijven. Midden op de speelplaats stond ik moederziel alleen. Toen bleef nog geen enkel kind of onderwijzer op school. Ik ben het dan ook maar afgebald. Maar het is allemaal toch goed gekomen, want na een tijd was ik de vertrouweling om bij apotheker Michel Coppens 's middags haar medicamenten te gaan halen.

Meester Marquenie

De klas van Juffrouw Marie lag aan de straatzijde naast het schoolhuis. Bij Meester Albert Marquenie mochten we naar de andere kant van het gebouw, waar het gangskan met kleine inkom de klassen scheidde van een kleine groenten- en fruittuin. Dat was het domein van Meester Jozef De Waele, die naar ons aanvoelen met zijn leerlingen van het zevende en achtste, daar meer zat dan in de klas. Hij was, als ik mij goed herinner, schoolhoofd tot 1956 en droeg steeds een hoedje.

Meester Marquenie bekwaamde ons verder in lezen en schrijven en alle andere vakken van die tijd. Hij kon daarbij geweldig uit zijn krammen schieten en rood aanlopend een snoodaard met gemene blik de les spellen. Kenmerkend was zijn methode om enkele hoofd-haren van kwaadwillige leerlingen vast te grijpen en er

Eerste leerjaar bij Juffrouw Marie Scheire.

V.l.n.r.: Freddy Heirman; André De Maesschalck; Jacques Tacq; Honoré Van de Voorde; Paul Van Kerckhove; Willy De Weirdt; Marc Celie; Gilbert Stockman; Gilbert Van de Voorde; Jacques Ergo; Etienne Fermont; Marcel De Smet; Alain Reyniers; André Van der Eedt; Michel Van Hoecke;

Ontbreekt: Hendrik (Rik) Scheire (†)

eens goed aan te trekken. Toch was ook hij een beminlijk man en best joviaal. Getuige daarvan zijn later optreden in de carnavalsvereniging waar hij de populaire Prins Albert uitbeeldde.

Meester Galens

Het jaar daarop verhuisden we weer naar de straatzijde. Ditmaal voor twee jaar bij Meester Oscar Galens. Met zwier gaf hij aan twee leerjaren tegelijk les en gezagsproblemen had hij helemaal niet. Het was een enthousiaste onderwijzer, begaafd met een uitzonderlijk tekentalent en op een "ik-en-een-gij" toverde hij zijn klasbord om in een lente-, winter-, Sinterklaas- of kersttafereel.

Memorabel waren zijn tijdstabellen. En regelmatig liet hij ons verstaan hoe vlug de tijd voorbij vliegt en nooit meer wederkomt. Hij heeft helaas gelijk gekregen. Hij was ook een goed dichter en toneelregisseur. Zo heeft hij ons leren kakelen als kippen voor een bepaald stuk. Hij bracht onze moeders tot wanhoop, want wij zaagden hen de oren van het hoofd tot zij ons een wit hoofddekseel maakten, met een rode kam erop, die bovendien nog recht bleef staan. Tot overmaat van ramp brak er een zware (vogel!)griep uit en meer dan de helft van leerlingen lag met pluimen en al in bed. Verder wakkerde hij onze competitiegeest aan en liet ons om ter snelst luidop een tekst lezen, wat nog tot onenigheid leidde tussen Jacques Tacq en mijzelf omdat ik gewonnen had. Je mocht aan meester Galens ook vragen stellen over vreemde woorden zoals "fata morgana" die je gelezen of gehoord had. Graag gaf hij er daar dan de verklaring van.

Kinderen in die tijd moesten sterk worden. Daarom bestond de Melkbrigade en de dagelijkse levering melk in de klas. 's Winters stonden die flesjes bevroren aan de schoolpoort, zodat die in de klas rond de gloeiende kachel werden gezet om te ontdooien. Inderdaad, een kachel vormde de verwarming en die moest iedere dag opnieuw aangestoken worden. Het hout en de kolen lagen in het kot naast de wc's en moesten dagelijks worden gehaald. En dit was niet altijd een ongevaarlijke klus. Op een morgen, Marc Celie en ikzelf waren van "hout-dienst", werden wij in het kot geconfronteerd met een rat die vanonder het hout sprong en langs de wanden liep. Maar met de meeste koelbloedigheid ranselde Meester Galens ze van de muur en drukte ze dood met een " rakel" (hark).

Meester Casneuf

Bij meester Robert Casneuf, in het vijfde en zesde leerjaar, werd het al wat serieuzer. De apenjaren kwamen al wat boven en we moesten twee jaar naar de "lering". Ook de leerstof werd er niet gemakkelijker op. Bovendien moest je er de "klinkt-het-niet-zobotst-het-methode" van meester Casneuf er bij nemen.

Zo had ik eens een dt-fout gemaakt in een dictee in de vervoeging van "kunnen". "Van Kerckhove, kom eens naar voor. Draai u om." Vervolgens stootte hij een paar keer met zijn achterwerk tegen mijn kont. "Kijk! Dat was "konten", maar gij kond is met een -d". Maar resultaat haalde hij wel. Zijn oud-leerlingen waren traditioneel bij de besten als ze naar de middelbare afdelingen trokken in Zelzate of elders. Hij was er niet vies van om ons in het laatste jaar lagere school al wat algebra te geven.

Zang was bij hem een belevenis. Vooral als hij z'n klarinet bovenhaalde en hij met rode elastiekjes het ding in beweging probeerde te krijgen.

Etiquette was aan hem echter niet besteed. Regelmatig zagen we hem z'n vals gebit kuisen achter z'n lessenaar of met een oorlepeltje z'n oren uitscheppen. Meestal met de illusie dat wij het niet gezien hadden. Bij Meester Galens en Meester Casneuf volgden we na de les ook Frans. Dat kostte toen 7,5 fr in de week, de prijs van een brood, en wat gezien het aantal leerlingen dat Frans volgde, een aardige bijverdienste was.

Spelen en spellen op school

Naast leren was onze voornaamste bezigheid spelen. Verstoppertje spelen, trekken en sleuren, lopen en springen deed iedereen. "Kutseken" (tikkertje) was ook een geliefde bezigheid. "Barre": daarvoor hadden we de hele speelplaats nodig en de kleinste gasten werden vaak omver gelopen. Bij "Bokske-springen" was het natuurlijk plezant je af en toe eens plotseling helemaal te laten zakken, zodat degene die over je aan het springen was, plots in de ijle lucht klauwde en in het zand beet. Zand dat vormde nog een tijdje onze speelplaats, vooraleer die volledig geplaveid werd.

En dat zand had het voordeel bij het knikkeren dat je lange, bochtige geulen kon maken waar je met je eigen knikker om het rapst het parkoers kon afleggen, intussen al dan niet je tegenstrevers uit de geul te schieten. In die knikkertijd werden er ook "kramen" gezet. Een plank met twee steuntjes en daarin een 5 à 6-tal gaten in met een cijfer er boven. Sommigen lukten er in met waterverf er ware kunstwerkjes van te maken. Als het je lukte in een gat te schieten kreeg je het aantal knikkers dat het cijfer aangaf. Er waren drie soorten knikkers: de (grote) "bollekkèttèn", de (gewone)"moalvers" of "lavours" en tenslotte de hele kleintjes (mini's). Soms werden 10, 20, 30, knikkers op een rij gezet tegen de muur en moest je van op een steeds grotere afstand de knikkers raken om ze te verkrijgen. Eens heeft iemand 50 of meer knikkers uitgesteld en van op 20 meter afstand moest men werpen naar deze kostbare hoeveelheid. De rest van de leerlingen stond gespannen in rijen te kijken, zich afvragend wie de gelukkige zou zijn die de buit zou meenemen naar huis.

Even plots als die was begonnen verdween de knik-kertijd en doken er langs alle kanten de “toppen” (tollen) op. Kleurig beschilderde of met duimspijkers versierde exemplaren. Een touwtje door een 25-centimeter-stuk dat achter wijs- en middenvinger werd gehouden. Het touwtje goed doorweekt met speeksel, zodat het goed op de tol kon worden gedraaid en dan maar zwieren en kijken wie deze “top” het langst kon doen draaien. “Kappen” was de tol met de pin in de lucht van achter je schouder met een korte, droge snok werpen. Maar deze praktijk lukte niet altijd en menig- een werd zo door een rondvliegende tol getroffen.

En toen we dat beu waren verschenen weer de “bikkels”. Vijf keien of (licht)metalen stukjes die op de grond werd geworpen en die je dan, eerst 1 bikkels, dan 2, 3, 4 en alle vijf de bikkels ineens, moest oprapen. Er waren daar ook verschillende spelsoorten in zoals “putje”, waarbij je de opgeraapte bikkels in een putje moest laten vallen. Dat putje vormde je met je andere hand. “Scheren” was ook leuk. De stenen werden op bepaalde afstanden gelegd en de kunst was de bikkels in één keer mee te “scheren”. Sommigen haalden daar- bij soms 50 cm of meer.

Het hoeft niet gezegd dat al deze spelen op het zand van de speelplaats voor stoffige kleren en vuile handen zorgde, maar dat was het minste van onze zorgen.

Tollen, knikkers en soms bikkels (metaal of plastic) haalden we in de gespecialiseerde zaken, zoals bij de “grijze Emelie” (Michiels) in de Statiestraat of bij “Gutt” (Staf Serie ?). Deze laatste hield een winkeltje met verf, veegborstels en andere huishoudartikelen. Het stond tussen de Melkerijstraat en de school.

Gutt was ook de dorpshumorist, die af en toe het ver- keer regelde op het kruispunt van Melkerijstraat, Walderdonk, Rechtstro en Kerkstraat. Op “verzender- kensdag liet hij de minst snuggere leerlingen, die hem werden gestuurd, geloven dat hij “ronde vierkanten” verkocht en in het bezit was van een “zingende pispot”.

“Balooge”

Sneeuwpret was er in die dagen ook. Nu denken wij dat de winters toen harder waren en het meer sneeuw- de. Er werd toen nog niet gestrooid met zout op de wegen. Hooguit smeed iedereen zijn kolenassen uit de kachel op straat. We konden dus met de slede of de ijs- stoel naar school glijden. Stel u niet te veel voor van deze tuigen. Meestal was het iets dat onze vaders met wat balkjes en afvalplanken hadden samen genageld. Bij Staelens – Vervaet zag je wel eens een zeldzame, fraaie slede staan in de etalage.

Op school werden glijbanen gemaakt en bij hevige sneeuwval werd een grote sneeuwman gerold, die midden op de speelplaats prijkte. Toen die op een bepaald moment met sneeuwballen werd bekogeld,

riep plots Meester Galens met hele luide stem “STOP!”. “Bekijk nu eens het hoofd van de sneeuw- man”, zei hij. En inderdaad door toeval was de ronde sneeuw- kop gebeeldhouwd als een Griekse godheid.

Dezelfde sneeuw zorgde ook voor de bijnaam van Meester Casneuf. Toen hij moest tussenkomen bij te hevige sneeuwbal- of ijsbalgevechten schreeuwde hij met zijn bulderende stem dat het moest gedaan zijn of dat we nog een bal in ons oog zouden krijgen. Van die dag af, klonk het : “Bij wie zitte gij ?” Bij Balooge”. En ieder moest geen andere naam weten.

Af en toe werd het gewone lesstramien doorbroken, door het bezoek van een pottenbakker die met zijn tuig en klei, fraaie kunstwerkjes toverde op zijn draaiende schijf. Fier als een gieter trokken we ’s avonds naar huis met ons scheef gedraaid en gedroogd vaasje, dat we als een kostbaarheid bewaarden tot de dag dat ons moeder met een simpel “Ja, ik heb het laten vallen”, een einde maakte aan de vrucht van onze handvaar- digheid.

Een andere belevenis was toen Belgische soldaten “manoeuvres” hielden op het dak van de melkerij. Met open mond stonden we kijken hoe zij op onze speel- plaats kwamen, waar zij naar de ingebeelde vliegtui- gen van de vijand tuurden.

De schoolreizen waren ook memorabel. Meestal laad- den bussen van de Swaef (Gent) ons ’s morgens al om 6.30 op om heel Vlaanderen, Brussel of Wallonië te doorkruisen.

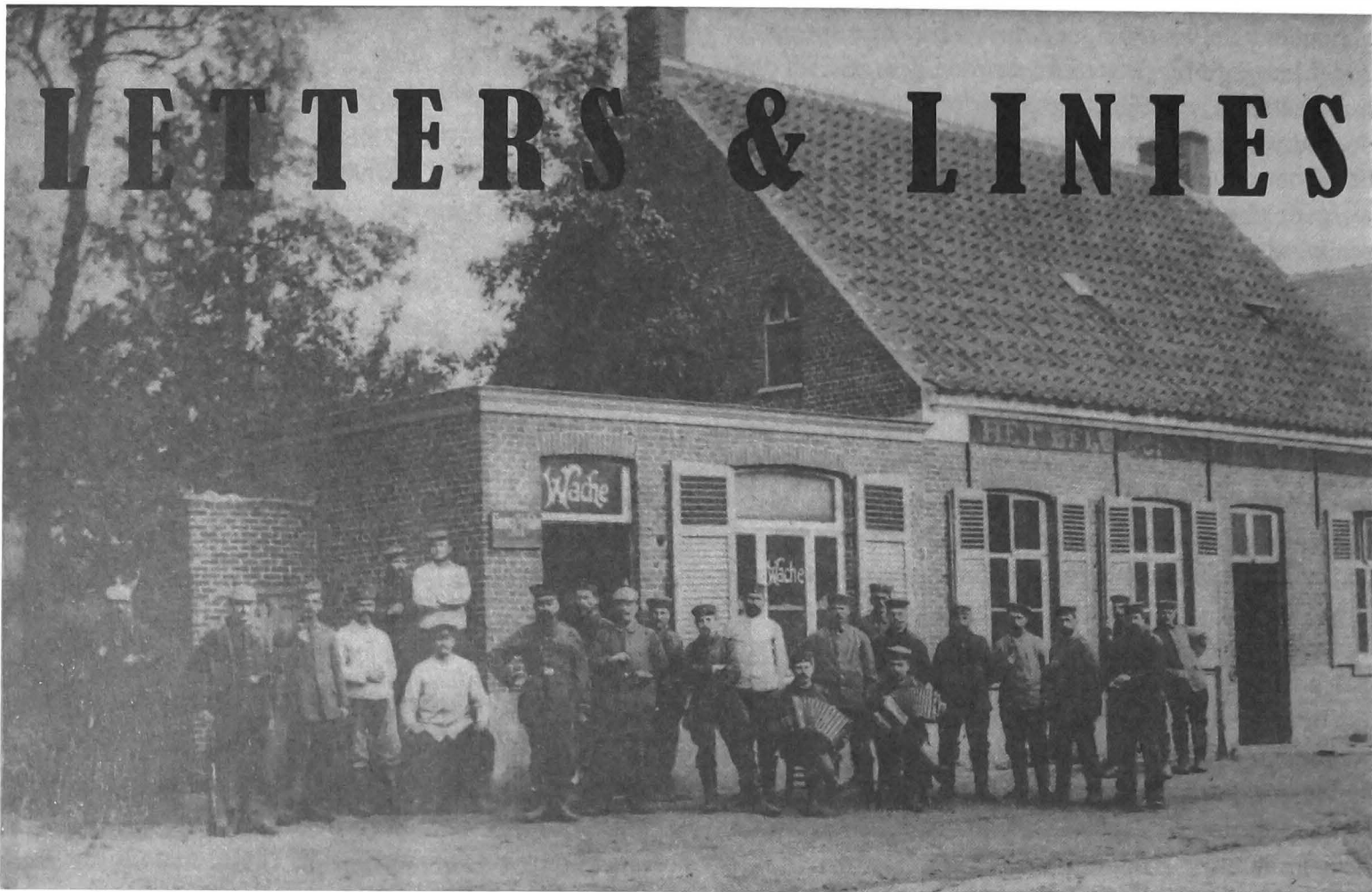
De hele kust werd afgereden van De Panne tot Knokke. Een stop bij “moeder Siska” hoorde er bij natuurlijk. In Brussel zagen we de standbeelden van naakte mannen en vrouwen en in de krantenkiosken verkocht men boekskes van schaars geklede dames. Die bestonden dus ook in het echt. De waterval van Coe, de grotten van Han, de “fraisen van Wépion: we deden het allemaal. Een hoogtepunt was het bezoek met het 6de leerjaar aan de wereldtentoonstelling van “Expo ‘58” te Brussel. We vergaapten ons aan Amerikaanse, Russische en Japanse paviljoenen, reden over viaducten en beseften dat de moderne tijd nu toch wel aangebroken was. De “gouden jaren 60” zouden dat bevestigen.

(wordt vervolgd)

Paul Van Kerckhove

LETTERS & LINIES

een fietszoektocht langsheen enkele oorlogslocaties in en om Wachtebeke.

Voor de tweede maal organiseert de plaatselijke openbare bibliotheek, i.s.m. de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke", het Davidsfonds en "Curieus", een fietszoektocht. Omwille van de samenwerking tussen deze verschillende verenigingen, waarbij de link tussen literatuur en lokaal erfgoed duidelijk aan bod komt, kreeg dit project financiële ondersteuning van de Provincie Oost-Vlaanderen.

"Letters en Linies" is dan ook een zoektocht langsheen rustige wegen in Wachtebeke, Sint-Kruis-Winkel en Mendonk. Deze zoektocht brengt je langs plekjes die allemaal iets te maken hebben met ons oorlogsverleden van de Tachtigjarige Oorlog (1568 – 1648), Wereldoorlog I (1914-1918), en Wereldoorlog II

(1940-1945). Op dit ongeveer 33 km lange parcours moeten 21 vragen worden opgelost, en daarvoor hoef je echt geen geschiedenisknobbel te hebben. De oplossing van sommige vragen is trouwens vaak terug te vinden in de bibliotheek. De deelnemingsformulieren zijn vanaf 27 juni tot en met 16 september verkrijgbaar in de bibliotheek, het CCW, Tehuis De Mey of het gemeentehuis. De ingevulde formulieren moeten dan ten laatste op 24 september in de bibliotheek worden afgegeven. De prijsuitreiking is op zaterdag 14 oktober 2006, om 20.00u in de Keurezaal van het CCW, Dr. Jules Persynplein, 6.

Aansluitend bij deze fietstocht wordt op zondag 25 juni 2006, om 13.30u, in de bibliotheek, de tentoonstelling "**Bastions voor koning, God en.... bibliotheek, Forten en verdedigingswerken in het krekeland van Oost-Vlaanderen**", geopend door onze Schepen van Cultuur, Mevr. Dominique Mestdagh. Deze tentoonstelling zal tot 13 augustus, tijdens de openingsuren van de bibliotheek, te bezichtigen zijn.

Een tweede tentoonstelling, "**Het dagelijks leven voor, tijdens en na de bevrijding**", vindt plaats in het CCW, in de maand oktober. Deze tentoonstelling start met de landing in Normandië en brengt vervolgens een beeld van het leven voor, tijdens en na de bevrijding in Vlaanderen. Hieraan werd ook een plaatselijk luik gekoppeld met beeldmateriaal over Wachtebeke.

D E WABEEKSE TOALE...

Zeesletsen = men ziet ze niet dikwijls meer. Eigenlijk een schoeisel uit rubber gemaakt, 'versierd' met een heleboel gaten van allerhande vorm en formaat. Het ding kleeft hinderlijk aan de blote voeten bij warm weer. Bij het uittrekken van de pantoffels voor het strand' (!) geven die uitsparingen wonderlijke tekeningen, aangebracht door al het zand en stof dat daarin blijft kleven.

Totten = kussen. Het woord vermeldden we al vroeger. En dat een "totte" of een tootsjen" een kus of kusje is, weten we al lang. Maar in het Wabeeks kan dat ook een "piep" zijn, een "toes" (van 'touché') of zelfs een "bees" (van 'baiser'). Maar ook figuurlijk worden deze woorden nogal eens gebruikt: als een wagen een deuk oploopt, kan dat "een ferme totte" zijn...

Slaboaruus = eigenlijk het geheel van mond, tong en lippen, bij ongewenste tussenkomsten in de loop van een gesprek. "Ja, en ij sloegt' er toch wel zijnen slaboaruus in, zekers?"

Kommissen = boodschappen, van het Franse 'commission'. Wordt in allerlei verband gebruikt, zoals trouwens ook in het Algemeen Nederlands. "Een groote kommissie" of "een kleine...", kennen we allen. Een prachtig uitvloeijsel daarvan vind ik het woord "kommissendoender": men verwijst daarmee nogal spottend naar de 'huisman' die bevelen uitvoert, maar het eigenlijk nooit goed doet. Ik kan het weten...

Alteroasje = alteratie. Perplexiteit, 'van de hand Gods geslagen': "ij kost nie klappen van alteroasje".

Zijne was verliezen = "was" staat hier als vroeger Nederlands van 'groeien'. Het werkwoord 'wassen' voor 'groeien', 'groter worden', bestond toen nog. 'Wassend water' kennen we ook nu nog, en dit water heeft over het algemeen geen enkel reinigend effect. Dit laatste heette vóór 1947 'wasschen', met 'sch'. De uitdrukking hier betekent dat iemand zodanig verbaasd en geschrokken is, dat hij 'wel zou ophouden met groeien'. Dan moet het wel erg zijn!

Al kaks = steels, zonder het te laten merken. Of dit "kaks" iets te maken heeft met het feit dat men de "groote kommissie" ook zoveel mogelijk in het verborgene doet, kan ik niet verzekeren.

Te veursten elpen = naar voor helpen. Iemand zoveel als mogelijk steunen.

Getten = slobkousen, of lederen beenstukken die over en boven de schoenen worden gedragen. Wat wij vroeger dus zagen bij de rijkswachters en douaniers, ook wel bij bepaalde militairen maar nu praktisch niet meer te zien. Men heeft er hier nog wel het werkwoord "getten" aan over gehouden. Dat betekent: heel vlug

rennen, zo snel als de benen (de "getten"?) het toelaten om zo snel mogelijk iets te bereiken, of vroeger: "te attraperen"?

Voorts van de reste = ...en verder, en dan nog... ("voorts" moet hier met de "oo" van "koolen" uitgesproken worden). Eigenlijk mooi, want het wil zeggen: alles is eigenlijk al gezegd, maar 'dit' komt er nog bij.

Pieruus = domme uitspraak van het Franse 'per-ruche', wat wij eigenlijk een 'parkiet' zouden moeten noemen.

Groaten = hoe stom ook: 'raden'! "Groat ne keer!" wil zeggen: raad eens!

Wrikkelgat = iemand die zich niet stil kan houden op zijn zitplaats. Nogal dikwijls jonge kinderen.

Veur de keutels = voor niks, gratis, voor de liefde Gods... Van een nuttig beest zijn de 'keutels' wel het laatste wat overblijft. Voor iemand die alles zomaar doet, is dat dikwijls de enige beloning: hij krijgt helemaal niets, dat is de betekenis.

Derande = van verschillende soorten. Iemand die stomweg twee sokken van niet dezelfde kleur aantrekt, heeft twee "derande" kousen aan zijn voeten.

Overschoefelen = overtroeven, iemand 'in de wind zetten', hem/haar verbaasd doen staan met wat spreker wel allemaal heeft of zegt.

Kluit in tweeë bijten = fameus vrekking zijn. Een "kluit" was tot na de Tweede Wereldoorlog een geldstukje van 10 centiemmen. Iemand die ook daarop nog "gespoarig" (gierig) was, beet dat geldstukje nog liever middendoor dan het geheel uit te geven. Prachtige vondst van de 'volksmond'.

Zoovele van zitten of van stoan = neem plaats, in de beschikbare stoel, zetel of bank. Beleefde uitnodiging tot de genodigde om toch maar neer te zitten.

Pap mee koelen = met zoiets moeten voortdoen. Blijkbaar had men meer nodig dan wat aangeboden werd om achteraf nog verder te kunnen. Want de 'pap moest toch eerst afgekoeld worden' voor men hem kon eten?

Kolleblommen = papavers; De rode bloemen op de ranke stengels die we nu weerom overal zien opduiken langs de akkerkanten.

Bom = heeft hier niets met een explosief iets te maken, is gewoon een verbastering van 'bodem'. Als iemand, soms na lange jaren, weerom naar Wachtebeke komt wonen, dan is hij terug "op zijnen bom".

Wies Creve

OPSPORING VERZOCHT

Deze foto werd genomen op de koer van de meisjesschool in Sint-Kruis-Winkel. Links achteraan zien we nog net de zijkant van de kapel van het klooster. We weten dat het muurtje achter de leerlingen werd opge-

trokken in 1923, zodat deze foto rond 1930, of later, moet zijn genomen. Wie herkent zichzelf, of een van zijn familieleden op deze foto?

(EVA)

Kleuterklasje uit Winkel 1930 - 1940

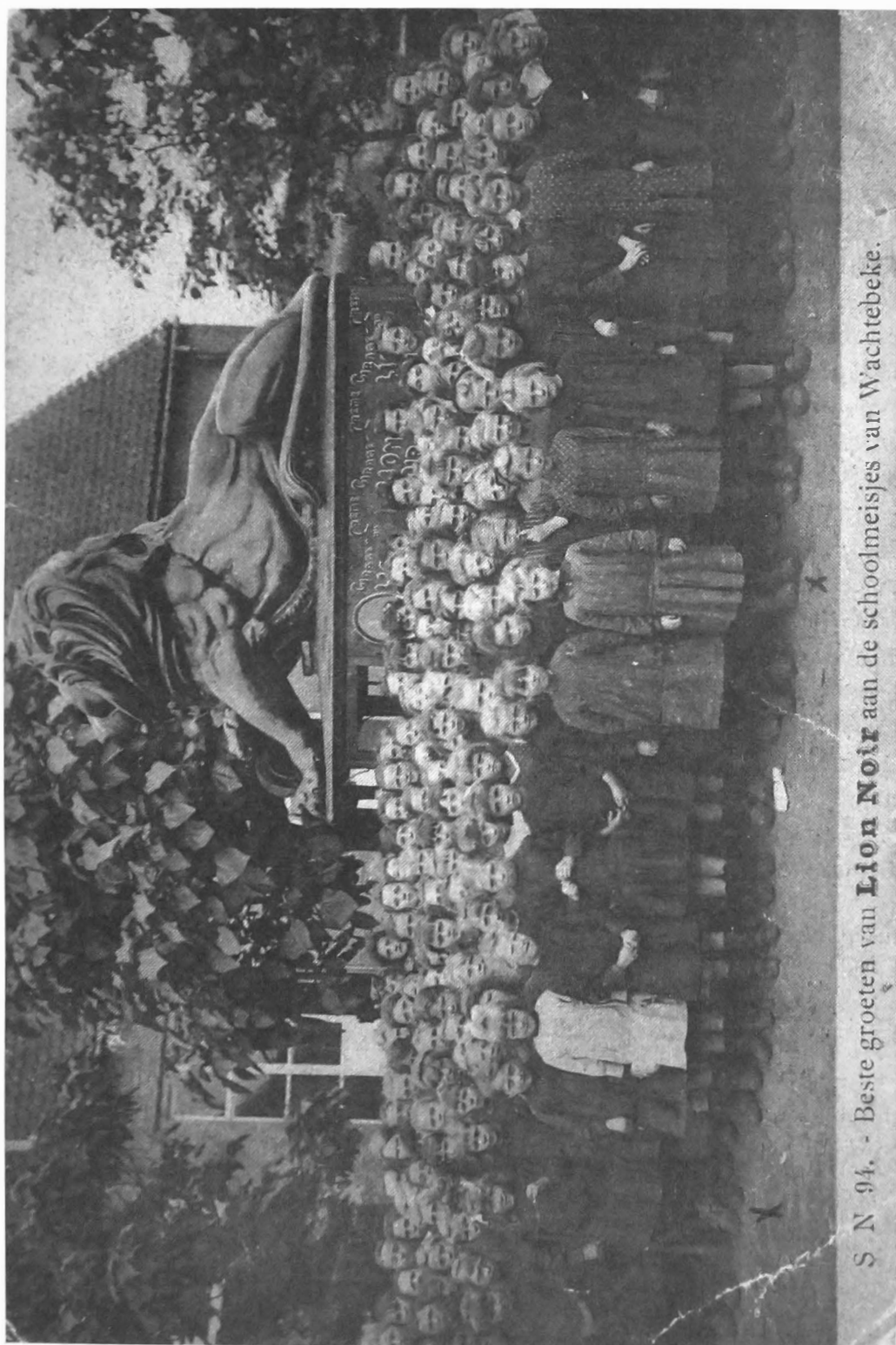

Deze foto werd ons geschonken door mevrouw Germana (Germainetje) De Letter, geboren op 20 oktober 1913. Dit is wel een zeer uitzonderlijk document, want ook in de prille jaren twintig van de vorige eeuw werd er al reclame gemaakt. De "Lion Noir", de Zwarte Leeuw nota bene, wordt hier in het Frans (!) genoemd, en doet aan de schoolmeisjes van Wachtebeke zijn beste groeten. De foto werd uitgegeven door A. De Bosschere, Waversesteenweg 699 in Brussel, en werd waarschijnlijk gratis uitgedeeld. Achteraan op deze Carte postale staat: "Bij Hillaert-De Bruyne. Schoenhandel, Smishoek te Wachtebeke, is de mooiste keus van schoenen en schoeisel aan de laagste prijzen. Ook voorhanden groote keus van nieu-

wigheden voor dames en heeren, sportschoenen enz. De reparatiën worden met zorg afgemaakt, ook uitverkoop de fijne en elegante schoencreem "LION NOIR".

Het meisje met kruk, links op de foto en aangegeven met een kruisje, is Irène De Letter. Ongeveer in het midden staat haar zus Germaine De Letter. Hoewel de vrachtwagen met het reusachtige leeuwenbeeld duidelijk op de Molenhoekschool staat opgesteld, zou het ons verbazen indien sommige van onze lezeressen hierover nog verdere toelichtingen zou kunnen geven.

(AC)

Schoolmeisjes van de Molenhoek Wachtebeke rond 1920-1925

Reactie van onze lezers.

* In ons tweede (en tevens ook derde) tijdschrift van 2005 verscheen op blz. 27 een foto van de Koninklijke Harmonie "De Eendracht". Nadat de bijhorende lijst eerst door **Georgette Nevejans** werd aangevuld, vonden we in onze archieven de volledige lijst terug.

De trommelaars vooraan: Gerard De Beule, Gerard Vervaet, Alfons Bruggeman en Germain (of Albert?) Lefevre.

Op de rij: "*Zittend van links naar rechts*": Robert Casneuf, Henri Van den Hende, Jozef Criel, Theofiel Pieters, René De Letter, Alfons Van den Hende, Odilon D'Hert, Robert Van de Voorde, Gerard De Caluwé.

Op de rij: "*Staande op de 1e rij*": dirigent Camiel Saman, Maurice Brijs, Arthur Veswalm, René Dhooge, Albert Van de Voorde, Aloïs Rijckaert, Gustaaf Temmerman, Clement Van de Voorde, Joseph Baers, Maurice Van de Voorde.

Op de rij: "*Staande op de 2e rij*": Gustaaf Dhauwe, Edmond Van de Calseyde, Jozef Tacq, Arthur Van Mossevelde, René Bundervoet, Alfons Gysel, Victor Creve, Jules De Caluwé, August Creve, Jozef Cloeckaert, Remi Van de Voorde, Victor Lefèvre.

Op de rij: "*helemaal achteraan*": Henri Lefèvre, Achiël Pieters, De Koeyer Jules, Maurits Creve, Jozef Hesters, Achiël Bracke, Desiré Saey, Aimé Van Bastelaere, Victor Van Bambost, en met de bastuba of bombardon, Hector Van de Calseyde.

*En er werd ook gereageerd op de foto van de Boerenbond van Winkel, die verscheen in het tijdschrift nr.1 van 2006. **Kamiel Haemerlinck** herkende naast zichzelf bijna de volledige groep. De aanvulling van Kamiel Haemerlinck werd nadien nog door **Cecile Buysse** grotendeels beaamd. Alleen had Cecile haar twijfels over Julia Eeckman, dit zou volgens haar Irma Van Waes zijn, de zus van Jan Van Waes. Achteraan herkende zij ook nog Jozef Van de Vaerd en Clement Ongenae.

Het aangevulde lijstje ziet er nu als volgt uit:

1ste rij, zittend: Clara Dellaert; Irma Wauters, Anna Geirnaert; Maria Dierickx; Yvonne Criel; Clarisse Criel; Maria Van Eesvelde; Julia Eeckman (of Irma Van Waes?); Clement Van Nieuwenhuyze;

2de rij: Maurice Goossens; Theophiel Van der Straeten; Wilfried Polfliet; René De Baets; Kamiel Haemerlinck; Petrus De Pauw (Pier Poef); Clement Van Acker; Gerard Van Waes; Honoré Van Waes;

3de rij: Georges Claessens; Jules Rijckaert; Emiel Eeckman; Kamiel Bauwens; Gustaaf Goossens; Willy Van de Velde; Jan Van Waes;

4de rij: Cyriel Van Rentergehem; Lucien Hamerlinck; Cyriel Vermeulen; Georges Colpaert; Clement Van de Velde; Roger Colpaert; Kamiel De Wever; René De Waele; Marcel Clayssens; X; X; Joseph Ongenae; Leonce Van Waes; Victor Haemerlinck; X; Maurice Van Hoecke.

*Over de foto van de Boerenbond van Wachtebeke, die in hetzelfde tijdschrift is verschenen, kon alleen **Etienne De Rouck** ons melden dat de eerste persoon op de tweede rij (met witte pet) Isidoor De Witte is. Hij was de toenmalige boer van het klooster.

Eddy Van Acker

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>Voorzitter</i>	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Guy Hoebeke <i>Vice-voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@belgacom.net
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Eddy Van Acker <i>Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" te Wachtebeke.

Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.

Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg "Den Dhust"
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis "De Mey".

De Vierschaar

Foto:
Guy Trangez

“De Vierschaar” te Wachtebeke (foto: 2000)

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>(Cesar David)</i>	p. 1
Nieuws van de redactie <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 2
Overlijdens <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 3
Het Fonds Camiel Saman in ons Documentatiecentrum <i>(Luc. De Maesschalck)</i>	p. 4
Tien jaar Heidebos <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 6
“Letters & Linies”, de winnaars van onze fietszoektocht <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 8
Mijn jeugdherinneringen aan Wachtebeke (deel II) <i>(Paul Van Kerckhove)</i>	p. 10
Opsporing verzocht <i>(Eddy Van Acker)</i>	p. 15

Waarde Heemvrienden,

*“Vraagt en u zal gegeven worden,
zoekt en ge zult vinden”*

Matteüs 7, 7

Ten jare 1986 hield onze heemkring een tentoonstelling over het schoolgebeuren in Wachtebeke. In de oude gemeenteschool in het Rechtstro lagen toen de boeken ter inzage waarin alle beginnende lagereschoolleerlingen waren opgetekend. Wij mochten ons verheugen in heel wat belangstelling met sappige verhalen over de tijd van toen. Ikzelf en vier andere schoolvrienden van destijds kwamen tot de vaststelling dat het jaar nadien, het 50 jaar geleden zou zijn dat wij onze eerste stappen zetten in de “meesterschool”. Unaniem waren wij van oordeel dat dit moest gevierd worden. Aan de hand van de lijst in het schoolregister hebben wij al onze oud-schoolmakers opgezocht en, het jaar nadien, belegden wij een bijeenkomst in de jongensschool, gevolgd door een diner bij “De Pruis”. Nog steeds houden wij deze traditie in ere en, desgevallend vergezeld van onze echtgenotes, komen wij elk jaar samen bij een hapje en een drankje, en dit de laatste jaren in Davidsemeuln. Toen het gemeentebestuur ons het oude archief van de gemeente in bewaring gaf, achtte ik de tijd rijp om ook de schoolregisters onder onze hoede te nemen. De jongensschool was uiteraard mijn eerste bekommernis. De registers krijgen kon niet, ze even lenen om er kopies van te nemen wel, indien men de tijd vond om ze uit de berg archieven op te diepen. Wegens de vele veranderingen en fusies in het schoollandschap heeft het 'n paar jaar geduurd tot directeur Raf De Weggheleire mij op de receptie van de Safarkensmarkt wist te vertellen dat de dossiers klaar lagen. Het waren 2 grote turven met de 3.875 namen van allen die in de jongensschool waren ingeschreven van geboortjaar 1870 tot 1990. Nadien is men overgeschakeld op computer, waarvan wij ook een back-up kregen. Wij hebben alles met grote zorg gekopieerd en opgeborgen in ons archief. Hoopvol speuren nu nog naar de registers van de andere Wachtebeekse scholen, zodat wij een volledig overzicht hebben

van al wie hier onderwijs genoten heeft. Het wordt beslist een hele aanwinst om de talrijke schoolfoto's die ons worden bezorgd, adequaat te benoemen. Personen die graag ook eens een schoolreünie willen op touw zetten kunnen gratis van onze lijsten gebruik maken. Misschien resulteert dit naderhand in een pittig artikel voor ons tijdschrift.

In het eerste “Registre matricule de fréquentation de l'école primaire de Wachtebeke, ressort d'inspection principale d' Alost”, waren niet minder dan 25 rubrieken voorzien. Het doorbladeren van deze registers heeft ook zo zijn merkwaardigheden. Het eerste boek is qua titulatuur eentalig Frans. Tot schooljaar 1884 waren, naast de namen van beide ouders, ook de beroepen vermeld, ook in het Frans. Sporadisch komen de beroepen nog wel eens voor maar niet alle schooldirecteurs waren blijkbaar even gedreven om alle rubrieken in te vullen. De molenaarsfamilie David werd zo gecatalogeerd als molenaar, mulder en maalter. Grasduinen kan men ook in quasi uitgestorven beroepen als bareelwachter, baanwachter en heel wat schippers of duo's als bakker-herbergier en kloefkapper-herbergier. Ook heel wat pittige informatie is er te rapen. Bij Marius Paneda uit Antwerpen staat vermeld “gevlucht uit Antwerpen voor de V1” en ook Walter De Schepper uit de Scheldestad had hier begin 1945 een onderkomen gezocht. Een ander probleem is Marc Laforge uit Assebroek, bij wie vermeld staat: “bij Victor David”. Ik kan mij wel Laforge herinneren als geboortelid van mijn oom Albert De Clercq, die tijdens de oorlog als stationschef zijn overplaatsing van Brugge naar Zelzate bekwam. Maar het komt mij niet voor dat Marc nog bij ons gewoond heeft, maar wel bij “Nonkel Albert” in de Stationsstraat. Hoe hij in het schoolregister bij ons werd ingekwartierd is mij een raadsel. Zo is er nog wel meer leuks te puren uit deze namenlijsten maar daarvoor ontbreekt het voorlopig aan tijd bij

de kringvoorzitter
Cesar DAVID

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Een 102-jarige in Wachtebeke.

Op dinsdag 24 oktober 2006 werd Maria Van Malder 102 jaar. Zij werd op 24 oktober 1904 geboren in Koudenborn in Moerbeke-Waas en was de jongste spruit van een gezin met vier kinderen. Haar vader was landbouwer en haar moeder hield vóór de eerste wereldoorlog een café en een winkel draaiende. Verder werden er op het hof ook nog kolen en beer verhandeld. In 1925 gaf ze haar “jawoord” aan Alois Van Geertruyden, en nadat het jonge paar eerst een tijdje bij Maria’s moeder inwoonde, trokken zij naar de Langelede in Wachtebeke. Daar zette haar man Alois Van Geertruyden de stiel van zijn schoonvader verder, en werd beerschipper. In die tijd werd *den beer* of de aal in Gent nog via de Moervaart en de Langelede naar Wachtebeke verscheept. Maria schepte dit onwelriekend goedje dan in een aalton en verkocht het aan de landbouwers die het als meststof over hun zandige akkertjes kieperden.¹ Nadat Alois op 52-jarige leeftijd overleden was, legde Maria zich vooral toe op het fokken van pluimvee en verkopen van scharreleieren. Zij was ook zeer actief in het Wachtebeekse verenigingsleven. Zo was zij een van de oprichters van de liberale vrouwenbond en de seniorenraad. Door dit sociaal engagement werd zij zelfs verkozen als gemeenteraadslid voor de toenmalige PVV (nu VLD). Op haar 100ste verjaardag in 2004 liet Maria zich het feestgebeuren welgevallen. Vol optimisme vertelde ze dat ze op die dag het eerste deel van haar leven afsloot. Daarbij hoopte ze dat ook het tweede deel nog heel lang mocht duren. In naam van onze heemkundige kring wensen ook wij u, Maria, nog vele vreugdevolle jaren. (EVA)

Nieuw elektriciteitsnet in onze lokalen. Sinds midden augustus worden onze lokalen stelselmatig van een nieuw elektriciteitsnet voorzien. En dit was goed te “horen” in Den Dhust op de eerste zondagen van augustus en september. Aangezien hiervoor onze lokalen grotendeels dienden ontruimd te worden heerste er in ons praatcafé een wat spook-

¹ Voor een uitgebreid artikel over de beerschippers in Wachtebeke: G. HOEBEKE, De beerschippers, in: H.K. “Oud Wachtebeke”, jaarboek 11, 1977, blz. 15-48.

achtige sfeer, waarbij alle gesprekken door het hoge plafond extra werden versterkt. Het gevolg was dat sommige bezoekers met een lichte vorm van hoofdpijn naar huis gingen. Maar zij beloofden toch de volgende keer terug te komen. En wij beloven op onze beurt dat dit kleine ongemak in november zal opgelost zijn. (EVA)

Onze tweede filmavond. Na de succesvolle filmavonden van 24 april en 5 mei 2006, hadden we het plan opgevat om, in het voorjaar van 2007 een nieuwe filmavond te organiseren en dat lijkt te zullen lukken. Onze “eigen” filmoperator, Willy Van Kerckhove, is er immers nu al in geslaagd om een tweede reeks filmrollen te herleiden tot een nieuwe dvd met beelden uit vervlogen Wachtebeekse tijden. Deze tweede filmavond zal doorgaan op vrijdag 16 februari 2007 om 20 uur in het CCW, met, net zoals vorige keer, een tweede voorstelling in tehuis “De Mey” op vrijdag 23 februari 2007. Voor de liefhebbers zullen er op die avonden al een aantal dvd’s te koop worden aangeboden. De juiste data zullen o.a. terug te vinden zijn in het eerste gemeentelijk informatieblad van 2007. (EVA)

Talloor – Culinair Erfgoed van Oost-Vlaanderen. Het Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting pakt uit met een nieuw project rond het culinair erfgoed van Oost-Vlaanderen. Hierbij is het de bedoeling om via mondelinge overlevering de lokale gastronomie en de traditionele keuken beter bekend te maken bij het grote publiek. Onder de naam “Talloor – Culinair Erfgoed van Oost-Vlaanderen” zal onze provincie worden doorkruist met een oud bord, een talloor. Deze talloor kan dan gevuld worden door iemand die nog de aloude streekgerechten “op grootmoeders wijze” uit zijn of haar kookpotten kan toveren. Maar ook koks met een bijzondere liefde voor een vergeten groente of kleine familiebedrijfjes die volgens oude recepten produceren zijn welkom. Het is de bedoeling dat hieruit een aantal portretten ontstaan die nadien op een webstek gepresenteerd zullen worden. Voor meer info en vragen kan u terecht op het nummer 055/30 03 44 (enkel op maandag en donderdag) of stuur een e-mail naar talloor@enamecenter.be . (EVA)

OVERLIJDENS

Overlijdens Wachtebeke (20/06/2006 – 19/10/2006)

Romanie HEIRWEGH	Godshuisstraat 13	° Moerbeke-Waas	01/06/1915
Wed. Achilles Verplancke		† Wachtebeke	20/06/2006
Irma Julma SOETHAERT	Godshuisstraat 13	° Westdorpe (NL)	05/04/1920
Wed. Omer De Baerdemaeker		† Wachtebeke	03/07/2006
Arnold Jozef Van de Velde	Rechtstro 21	° Assenede	07/03/1950
Wedn. Annie Verhaegen		† Wachtebeke	06/07/2006
Gerard Petrus VAN DE VOORDE	Reepstraat 14	° Wachtebeke	05/12/1927
Echtg. Marie José Van Verdegem		† Wachtebeke	07/07/2006
Yvonne Angelique TACQ	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke	05/01/1922
Ongehuwd		† Gent	13/07/2006
Rosa Clementina TACQ	Meersstraat 31	° Wachtebeke	24/11/1919
Wed. Theofiel Slock		† Gent	14/07/2006
Juliana ROTTIERS	Stationsstraat 175	° Zelzate	01/12/1924
Wed. Edgardus L'Ecluse		† Gent	16/07/2006
Georgette Odila BOONE	Melkerijstraat 2	° De Pinte	05/10/1940
Wed. Paul Scheire		† Wachtebeke	17/07/2006
Armand DE SCHEPPER	Meersstraat 31	° Moerbeke Waas	14/07/1921
Wedn. Germaine Sterck		† Lokeren	20/07/2006
Georgette Alma VAN ASSEL	Meersstraat 31	° Wachtebeke	09/07/1921
Wed. Remi Stevens		† Wachtebeke	21/07/2006
Petrus Augustus CLEEREN	Meersstraat 31	° Ossendrecht (NL)	27/01/1916
Wedn. Cornelia Everaert		† Wachtebeke	06/08/2006
Gilbert Raymond VAN HOECKE	Axelsvaardeken 9	° Wachtebeke	04/04/1931
Echtg. Gerarda Van Renterghem		† Wachtebeke	12/08/2006
Marie-Madeleine FRANCKE	Meersstraat 31	° Wavignies (FR)	27/02/1922
Wed. Raymond Bekaert		† Wachtebeke	14/08/2006
Philippe Gilbert FOUGNIES	Molenstraat 11	° Templeuve	25/03/1959
Echtg. Anneke Hillewaert		† Brugge	19/08/2006
Ghislain René DE MUNCK	Cornilstraat 11	° Zuiddorpe (NL)	12/11/1929
Echtg. Marie Thérèse De Clercq		† Wachtebeke	07/09/2006
Maurice Henri VAN HEE	Zwaluwlaan 62 A000	° Sint-Margriete	27/04/1942
Ongehuwd		† Wachtebeke	28/09/2006
Simonne Louisa DUPONT	Godshuisstraat 13	° Sas van Gent (NL)	02/05/1920
Wed. Renatus Droesbeke		† Wachtebeke	10/10/2006
Eric Raymond ROOBAERD	Peene 38	° Gent	17/11/1945
Echtg. Gerlinde Marek		† Wachtebeke	15/10/2006
Martha Melanie DE BLIECK	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke	28/12/1922
Wed. Edmond Veelaert		† Wachtebeke	19/10/2006

Overlijdens St.-Kruis-Winkel (08/06/2006 – 15/10/2006)¹

Philippe DE PAUW	Albert De Smetstraat 43	° Gent	08/05/1969
Echtg. Petra Aers		† Gent	18/07/2006

(EVA)

¹ Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

HET FONDS CAMIEL SAMAN IN ONS DOCUMENTATIECENTRUM

In 1984 werd de honderdste geboortedag van de Wachtebeekse componist Camiel Saman gevierd. Daartoe werd een groots en zeer succesvol verlopen spektakel opgezet, dat de herinnering moest oproepen aan de tijd van het cabaret "De lachende Kamielkens", waarvan Camiel de grote drijvende kracht was. Er dienden dan natuurlijk teksten en muziek te worden gevonden uit die periode, de jaren dertig van vorige eeuw. Daartoe werd eveneens bij de familie te rade gegaan. Het moet gezegd worden dat de erfgenamen van Camiel zich zeer genereus toonden: ze schonken zijn ganse muzikale erfenis, inbegrepen zijn accordeon, aan de voorzitter van het opgerichte comité, te weten architect Robert De Gussem.

Deze heeft op zijn beurt alles overgemaakt aan de heemkundige kring "Oud Wachtebeke", die deze documenten nog steeds in zijn documentatiecentrum bewaart. Ter gelegenheid van de vraag van Resonant, een vereniging die zich bezig houdt met de inventarisatie van het Vlaams muzikaal erfgoed, werd dit bekomen archief geordend. Een gedetailleerde inventaris van het ganse fonds werd echter niet opgemaakt: dit dient te gebeuren door een muzikaal onderlegd persoon die bij voorkeur ook nog Camiel Saman persoonlijk gekend heeft.

De muziekliteratuur buiten beschouwing gelaten, valt het fonds uiteen in twee grote delen: muziekpartituren en liederen. Het is zeker niet alles werk van Camiel zelf: veel partituren, meestal kopieën van handgeschreven exemplaren, zijn trouwens volledig naamloos. Van de gedrukte muziekpartituren veronderstellen we dat een groot gedeelte kaderde in zijn functie van dirigent van de harmonie De Eendracht. Zoals gezegd kan inventarisatie van dit gedeelte enkel gebeuren door een specialist terzake.

Naast muziekpartituren maken ook talrijke liederen deel uit van het fonds, waarvan er heel wat door Camiel op muziek gezet zijn. Het merendeel hiervan is opgenomen in een aparte bundel waarvan wel een inventaris bestaat (doos 4 van het fonds), vermoedelijk een gevolg van de viering van 1984. Over de niet-geïnterpreteerde liederen kan hetzelfde gezegd worden als over de partituren: van het grootste gedeelte is de tekst- en toondichter bekend, maar van andere weer niet. Uit de inventaris blijkt dat een groot gedeelte van de opgenomen liederen pure Wachtebeekse creaties zijn: niet alleen is de muziek gecomponeerd door Camiel Saman, veel teksten zijn daarbij nog geleverd door zijn beste vriend, onderwijzer Oscar Galens. Verder zijn er enkele liederenteksten teruggevonden die niet op muziek gezet zijn. Uit al dit materiaal blijkt zeer duidelijk dat Camiel Saman behoorde tot de periode die men "de Vlaamse romantiek" noemt, de periode waarin een hutje op de hei, met vrouw en kinderlach

erbij, wel eens voorgesteld werd als het summum van geluk. De tijden zijn wel veranderd ...

Waar we met spanning naar uitkeken was materiaal uit de periode van het cabaret "De lachende Kamielkens" uit de jaren dertig van vorige eeuw. Dit was wel degelijk te vinden bij de geïnventariseerde liederen: Kamiel en Kamielken, We hebben thuis een radio, Streven, ... Het leeuwenaan-deel van deze teksten werd eveneens door Oscar Galens geleverd. Mogelijk is er tussen de naamloze partituren eveneens nog muziek te vinden uit deze periode.

Camiel heeft eveneens het pad van de religieuze muziek bewandeld. Hij moet zich daar vooraf goed over gedocumenteerd hebben. In het fonds zijn immers enkele partituren van missen en kerkelijke liederen terug te vinden (niet door Camiel gecomponeerd), evenals het "Gregoriaansch Handboek voor koorleiders en organisten" van Eliseus Bruning, uitgave 1931. Daar blijkt duchtig in gestudeerd te zijn, wat bewezen wordt door de talrijke onderlijnde tekstfragmenten. Met resultaat: de al vermelde inventaris bevat veertien composities voor fanfare en daar zijn ook twee processiemarsen bij. Verder blijkt hij ook enkele religieuze liederen (opnieuw) op muziek gezet te hebben, zoals o.a. het Regina Coeli.

Het fonds bevat ook een minimum aan correspondentie. Hieruit weten we dat Camiel ingeschreven was bij Sabam en daar zijn werk liet registreren. Dit wijst erop dat zijn composities in de wijde omtrek gekend waren en gebruikt werden, en dat Camiel voor dit laatste graag een vergoeding wilde. Rijk is hij er wel niet door geworden. Dat hij ook schoenmaker was, is uit de overgeleverde correspondentie niet of nauwelijks op te maken. Enkel een reclame voor gemalen kurk – met de handgeschreven vermelding "voor schoenen" wijst daar op.

Verder maakt ook heel wat muziekliteratuur deel uit van het fonds, zeg maar de studieboeken van Camiel. Opvallend

is dat het uitsluitend Franstalige exemplaren zijn, op genoemd "Gregoriaansch handboek" na.

Wat ons niet door Camiel Saman zelf nagelaten werd, maar wel bij het fonds gevoegd werd, zijn documenten die betrekking hebben op de viering van zijn honderdste geboortedag in 1984. Deze omvatten, naast de affiche en enkele programma-boekjes, het draaiboek en, het meest belangrijk, de teksten met muziek van de liederen die er gezongen werden. Dit zijn doorgaans kopieën van handgeschreven partituren van de hand van Camiel, sommige met teksten van Oscar Galens. Zoals we hoger schreven is hier ook werk uit zijn cabaretperiode voor verzameld, vooral de zogenaamde "kluchtliederen".

We durven niet uitsluiten dat er onder onze leden nog mensen zijn die memorabilia hebben van Camiel Saman. Wie zijn zolder aan het opruimen is en van deze erfenis vanaf wil, kunnen wij een goede tip geven: "Oud Wachtebeke" zal dit alles met vreugde ontvangen en onderbrengen in het hier beschreven fonds. Met dank op voorhand!

Luc. De Maesschalck

T I E N J A A R H E I D E B O S

In 1996 kocht Natuurpunt, toen nog VZW Natuurreservaten, 127 hectaren “natuurgebied” aan in het grensgebied van Wachtebeke met Moerbeke-Waas. Hiervan lag ongeveer 60%, of 75 hectaren, op Wachtebeeks grondgebied en 40% in Moerbeke-Waas. Met deze aankoop kwam er meteen een einde aan het gespeculeer of hier wel of niet een golfterrein zou worden aangelegd, of dat hier alles verder zou verkaveld worden. Maar nu dit gebied onder de vleugels van Natuurreservaten kwam zou de ecologische waarde van dit verwilderde bos gevrijwaard blijven. Meteen na de aankoop werd een lokale afdeling opgericht die dit nieuwe reservaat zou uitbouwen. Er werd vastgesteld dat het eigenlijke Heidebos eigenlijk bestond uit aangeplante naaldbossen, met voornamelijk grove dennen en in mindere mate de lork, de Corsicaanse den en de fijnspar. Deze eenzijdige aanplantingen, die voordien enkel als jachtgebied werden gebruikt, werden en worden nog steeds stelselmatig uitgedund. Zo kan het Heidebos geleidelijk evolueren tot een natuurlijk loofbos.

Om de typische heideplanten een nieuwe kans te geven werden zelfs grote delen van het bos opnieuw opengemaakt. Hierbij werd vooral ten strijde getrokken tegen de overwoekerende Amerikaanse Vogelkers (*prunus seronita*). Deze plant, ook wel de bospest genoemd, werd hier halfweg de vorige eeuw gepromoot als een goede houtsoort. Maar in tegenstelling tot Amerika, waar deze boom met mooie rechte stammen tot 8

à 15 meter hoog wordt, woekerde hij hier in struikvorm en verdrong hij de inheemse boomsoorten. Een andere stoorzender was de adelaarsvaren, die op sommige plaatsen een ondoordringbare wildernis vormde. Sinds enkele jaren wordt ook de “adelaarsweide” jaarlijks gemaaid, waardoor de heidevegetatie zich ook hier kan herstellen.

In 1999 werd het reservaat in de omgeving van Fort Francipanie in Moerbeke, met bijna 40 hectare uitgebreid, en dit vooral door een grote particuliere gift. Natuurreservaten sloot ook een partnerschap met de waterwinningsmaatschappij VMW, die centraal in het Heidebos actief is. Dit resulteerde in een overeenkomst voor het gratis beheer van ruwweg 9 hectaren.

Momenteel omvat het reservaat 260 hectare met een grote diversiteit aan biotopen zoals loof- en naaldbos, lanen, verlaten akkers, struwelen, heide en droge graslanden. Je vindt er een schare aan planten en dieren, zoals de liggende vleugeltjesbloem, het hondsviooltje en het vogelpootje, de zwarte specht, de boompieper, de wespendif en de nachtzwaluw, de eekhoorn, de eikelmuis, de levendbarende hagedis en het vuurvindertje.

De voorbije maanden werd vooral de bereikbaarheid van het Heidebos aangepakt, waarbij de parkings werden hersteld en uitgebreid. Ook de wandelpaden werden geheroriënteerd en voorzien van nieuwe infoborden.

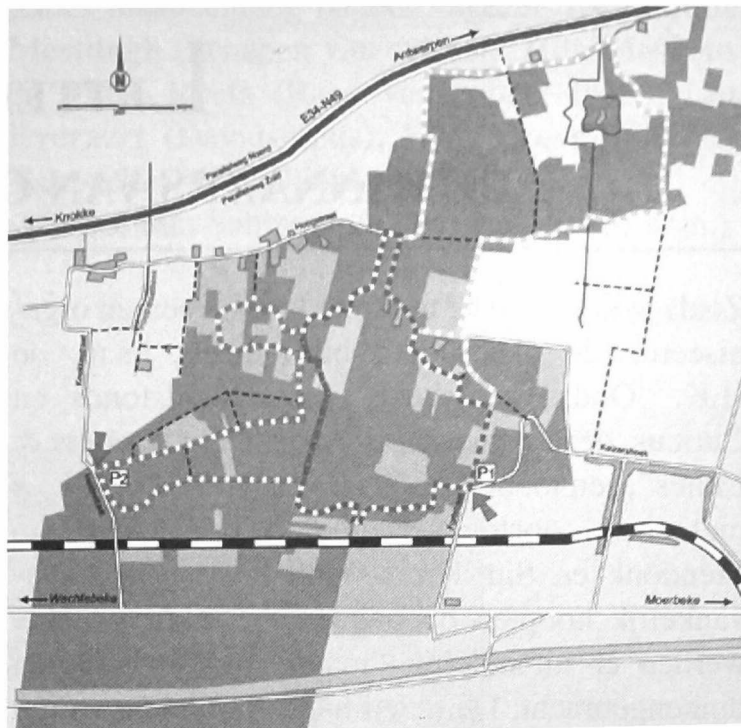
En dit alles werd op zondag 17 september 2006 gevierd met de opening van de “Aardgasnatuur-

wandeling". Vanaf 12 u kon je terecht in de feesttent aan Parking 1 (Moerbeke) voor een reuzenbarbecue. Vanaf 14 u tot 16u30 kon je vrij wandelen langsheen het nieuwe wandelpad. Langsheen dit traject waren verschillende landschapsposten opgesteld waar je enkele antwoorden terugvond van de zoektocht.

Om 15 u werd op Moerbeeks grondgebied het natuurgebied verkend, samen met "Thuisacteur" Pol Goossen. Nadien werd een roofvogel uit het vogelopvangcentrum te Zele in het Heidebos vrijgelaten. In de feesttent kon je doorlopend genieten van een drankje en een vleugje muziek en enkele volksspelen, terwijl anderen per huifkar door het Heidebos toerden.

De H.K "Oud Wachtebeke" werd gevraagd om met een kleine stand plaats te nemen op de grens van Wachtebeke met Moerbeke. Er werden enkele kaarten getoond over hoe de toestand van het Heidebos hier was rond 1662 en 1855.

In tegenstelling tot nu werden deze gronden in 1662 nog voornamelijk gebruikt als landbouwgrond. Maar door de karige opbrengsten van deze arme zandgronden werd dit gebied in de loop van

Kaartje met de vernieuwde wandelroutes

de 18de eeuw stelselmatig bebost. Het gebied werd door enkele landwegen doorkruist, zoals de Heystraete, de straete van Hetselaere en de Cnockestraete. Deze laatste vormde meteen ook het antwoord voor een vraag van de zoektocht.

In 1885 bleven er amper nog enkele percelen als landbouwgrond over. Deze percelen werden toen met metersbrede houtkanten omzoomd. Deze aanplant gebeurde enerzijds om erosie van de zandige gronden te vermijden, en anderzijds als brandstof voor de bakkersoven of de verwarming van de kille huisjes.

Eddy Van Acker

Ook de H.K "Oud Wachtebeke" was in het Heidebos aanwezig. Hier zien we Luc. De Maesschalck met een nieuwsgierige wandelaarster.

LETTERS & LINIES

DE WINNAARS VAN ONZE FIETSZOEKTOCHT

Zoals je in ons vorig nummer kon vernemen organiseerde de plaatselijke bibliotheek, i.s.m. de H.K. "Oud Wachtebeke", het Davidsfonds en Curieus, deze zomer de fietszoektocht "Letters & Linies", een tocht langsheen verschillende plekjes met een oorlogsverleden in Wachtebeke, Mendonk en Sint-Kruis-Winkel. Waar wij aanvankelijk hoopten op ongeveer 150 deelnemers werden er uiteindelijk "maar" 103 formulieren binnengebracht. De reden hiervoor bleken vooral de snikhete maand juli en de kletsnatte maand augustus te zijn. Maar zoals gewoonlijk hadden de afwezigen ongelijk. De 103 moedigen waren uiterst tevreden over het traject van de fietstocht. Sommigen onder hen hadden zelfs een voor hen onbekend deel van Wachtebeke ontdekt, terwijl enkele deelnemers uit bv. Evergem of Sint-Amandsberg verstomd waren van de landelijke rust in de omgeving van Langelede en Overslag. De 21 vragen die tijdens deze zoektocht moesten worden opgelost, werden over het algemeen als vrij gemakkelijk beschouwd. En dat was ook de bedoeling van de organisatoren. Het moest immers een familiale tocht worden, waarbij je enerzijds van de landelijke omgeving kon genieten en anderzijds een vleugje geschiedenis kon opsnuiven.

Op zaterdagavond 14 oktober vond dan in de Keurezaal van het CCW de prijsuitreiking plaats. Het werd een gezellige avond, die door de Kon. Harmonie De Eendracht met verschillende populaire oorlogsmelodieën werd opgeluisterd. Tussendoor werden door het "bibpersoneel" enkele door de Heemkundige Kring bijeengesprokkelde oorlogsverhalen voorgelezen. Maar uiteindelijk bleek de bekendmaking van de winnaars toch het meest belangrijke. Van de 103 binnengebrachte formulieren waren er 88 foutloos ingevuld. Dit hoge aantal was deels te wijten aan een toegeving van de Heemkundige Kring. Bij de 21ste vraag moest de naam van het concentratiekamp waar de gebroeders Naudts stierven worden ingevuld. Maar aangezien dit op de gedenkplaat aan de kerk

nog maar heel moeilijk te lezen was, werd meermaals "Neuensamme" in plaats van Neuengamme ingevuld.

De fiere winnaar Pieter-Jan Demaret

Na een "power-pointvoorstelling", waarbij alle vragen nog eens werden overlopen, steeg de spanning voor het antwoord op de schiftingsvraag. Hier moest je gokken op het aantal uitleningen van tijdschriften uit de volwassenenafdeling die zouden geregistreerd worden in de Wachtebeekse bibliotheek tussen 1 januari en 16 september 2006. Dit bleken er 1236 te zijn. Met 1224 uitleningen was **Pieter-Jan Demaret**, een jonge kerel uit Sint-Kruis-Winkel, de beste gokker. Hij kreeg uit de handen van onze schepen van cultuur, Dominique Mestdagh, een boekenbon ter waarde van €100 uitgereikt. De overige gelukkige win-

naars vind je terug in onderstaand lijstje. Zij keerden huiswaarts met een gratis jaarabonnement van onze Heemkundige Kring, of met enkele boeken, geschonken door het Davidsfonds.

Op het einde van de avond bedankte **Sabine Hoekman** alle vrijwilligers die zich voor dit ini-

tiatief maandenlang hadden ingezet: **Dominique Mestdagh** (Schepen van cultuur), **Rita Meskens** en **Marc Roets** (Raad van beheer POB), **Lut Everaert** (Davidsfonds), **Wies Creve** en **Eddy Van Acker** (Heemkundige Kring).

(PS: bedankt Sabine voor die twee flessen wijn.)

Eddy Van Acker

1) Pieter-Jan Demaret uit Sint-Kruis-Winkel (1224)

2) Marcel Acke uit Zelzate (1253)

3) Edith Weemaes uit Sint-Amandsberg (1260)

4) Guy Temmerman uit Oost-Eeklo (1286)

5) Jeroen Acke uit Gent (1302)

6) Sandra Michiels uit Wachtebeke (1313)

7) Marie-Louise Bleyweert uit Zelzate (1153)

8) Hubert Temmerman uit Evergem (1326)

9) Bert Acke uit Zelzate (1353)

10) Carine Temmerman uit Evergem (1374)

11) Jeanine De Bock uit Wachtebeke (1075)

12) Luc Vandewalle uit Evergem (1418)

13) Joris Goossens uit Sint-Kruis-Winkel (1035)

14) Roger Michiels uit Wachtebeke (1025)

15) Maria Van Eename uit Evergem (1456)

Groepsfoto van de prijswinnaars met uiterst links initiatiefneemster en bibliothecaris van POB Wachtebeke, Sabine Hoekman. Uiterst rechts zien we Lut Everaert (Davidsfonds), Eddy Van Acker (Heemkundige Kring), Rita Meskens (Raad van bestuur POB) en Dominique Mestdagh (Schepen van cultuur)

MIJN JEUGDHERINNERINGEN AAN WACHTEBEKE (1946-1958)

DEEL II

(Het eerste deel verscheen in het tijdschrift 33ste jaargang 2006 – nr. 2)

Oud-dorpsgenoot, Paul Van Kerckhove, is de oudste zoon van wijlen Ernest en van Bertha Creve. Hij werd op 9 februari 1946 thuis geboren in de Molenhoek 11. Tot aan zijn huwelijk met Mady Buysse bleef hij in Wachtebeke. Als studiemeester-opvoeder en directiesecretaris aan het Sint-Amandusinstituut te Gent, woonde hij achtereenvolgens in Gentbrugge en Sleidinge (Evergem). Daar belandde hij in de gemeenteraad, waar hij in de nieuwe fusiegemeente Sleidinge, Evergem en Ertvelde, 28 jaar lid van bleef. De laatste 10 jaar ervan was hij er schepen. Tegenwoordig leeft hij met Mady aan de Scheldeboorden te Antwerpen, de stad van zijn moeder.

(vervolg)

De weg naar school was een belevenis, vooral 's morgens. Toen passeerde bij ons Jules Ongena, die toen op terugweg was van zijn ronde bij de landbouwers van o.a. de Molenhoek en Kalve. Hij verzamelde er de volle melkkannen en bracht ze met zijn platte wagen naar de melkerij van Octaaf Scheire. Toen we groot genoeg waren om ons achteraan op de wagen te hijsen, lieten we dit gratis vervoer niet liggen. Er bleef steeds nog wel wat plaats over achter de melkkannen waar we ons konden verstoppen. Op de hoek van de Smishoek en de Statiestraat kregen we dan meestal het gezelschap van Marc Celie en Jacques Tacq.

En dat het verkeer toen ook al soms gevaarlijk was bewijst het volgende feit: Petrus Staelens stond op zekere dag met paard en kar ter hoogte van de familie Cloeckart, toen er vanaf het Rechtstro een vrachtwagen met hoge snelheid kwam aangereden. Om de een of andere reden week de bestuurder van de vrachtwagen plots uit en belandde tussen de gevel van Cloeckart en het paard van "Peut" Staelens. Vermoedelijk raakte hij daarbij de kar. Het paard wipte omhoog, rukte zich los en begon te "stormen" richting Smishoek. Dat dit het gespreksonderwerp van de dag werd, hoeft zeker niet gezegd.

Misdienaar (1954-1958)

In het derde studiejaar werden we uitverkoren om misdienaar te worden. Onderpastoor Werkers leerde ons in de Vierschaar het Confiteor en andere Latijnse gebeden aan. En na wat praktische oefeningen in de sacristie en in de kerk, mochten we aan het echte misdienaarwerk beginnen.

Er waren in de week drie missen: om 6.30u. en 7u., met één van de onderpastoors (naast E.H. Werkers, waren dat achtereenvolgend de EE.HH. Deniel, Coppens en Van Leuven) en om 7.30 u. met mijnheer Pastoor Perquy. Telkens waren er twee misdienaars, die in alle vroegte en in weer en wind ter kerke waren getogen. In het begin was het zwaar labeur. De missen werden nog opgedragen aan het hoofdaltaar, met de rug naar de kerk-gangers. Het loodzware evangelieboek moest na het lezen van de epistels naar de andere zijde van het altaar gedragen worden. Hierbij moest je er vooral op letten dat je bij het knielen voor het tabernakel, je met je schoenen niet bleef haperen in je zwarte habijt of witte superplie. Een andere belevenis was het maken van wierook bij een begrafenis- of huwelijksmis. Dit karwei gebeurde in de linkse sacristie. Kwestie was dat je de kolen in brand kreeg en in brand hield. Het beste was, eens er wat vuur in kwam, dit flink in gloei te brengen door het kolenpotje dat in het wierook-

vak zat, rond te zwieren. Hiervoor werd een staaf gebruikt met aan de ene zijde een haak en aan de andere een handgreep. Je bracht dan dit kolenpotje aan het zwieren en op een bepaald moment kon je het zelfs helemaal ronddraaien.

Toen Marc Celie, Honoré Van de Voorde en ikzelf dit eens aan het oefenen waren en Honoré volop aan het zwieren was, riep Marc Celie plots: "Stop", en Honoré liet het kolenpotje, dat op zijn hoogste punt was gekomen, van 't verschieten plots halt houden. Gevolg: alle gloeiende houtskool op de grond.

Huwelijksmissen en begrafenisdiensten vielen steevast tijdens schooltijd. Daarom kwam een onderpastoor naar de school, om met goedkeuring van de onderwijzer, een drie- à viertal misdienaars uit te kiezen. Meestal vormde ik met Rik Scheire, Marc Celie en Honoré Van de Voorde een team.

Bij huwelijksmissen was het nog de gewoonte dat na de dienst de misdienaars en de koster achteraan in de kerk de jonggehuwden uitwuiden, in de stille hoop en meestal lukte dat ook, dat we 5, 10 of soms een briefje van 20 frank kregen.

Bij begrafenissen moesten we mee naar het kerkhof: drie misdienaars met kruis en kandelaars liepen voorop. In de jaren '50 was dit nog met de statige begrafeniskoets, getrokken door twee prachtige zwarte paarden, van de familie Van den Hende uit de Statiestraat. Onze voormiddag was op die manier wel schoolvrij, zeker als er twee diensten na mekaar waren.

Maar hoe dan ook haastten we ons niet. En het eventuele drinkgeld werd onmiddellijk verteerd in het snoepwinkeltje van "Meesterkens" in het Dorp of bij "Netjen en Hector De Maesschalck - Cloeckaert" in de Smishoek.

De kerk en de parochie bepaalden een belangrijk deel van ons leven. In de meimaand was er elke dag om 19.30 u. H. Lof. Wij waren er al van voor 19 u. om er rond de kerk te crossen met onze fietsen of om de meisjes te imponeren met ons stoer gedrag.

Ook de twee jaren lering en de zeven weken als voorbereiding op onze Plechtige Communie waren leuke momenten, omdat we toen weer in de nabijheid van de meisjes konden geraken zonder dat het al te veel opviel. En verschillenden *stoefden* met hun "communielief".

De zondagsmissen woonden wij trouw bij, waarbij het zaak was niet op een "eigen stoel" van de burgerij te gaan zitten, want je riskeerde er af te vliegen als die hun stoel opeisten. Het was trouwens nog de tijd dat voor de preek de stoelen werden gedraaid en dat er nog een Suisse (Petrus ?), de orde handhaafde in de kerk.

Jeugd en vrije tijd in het Wachtebeke van de jaren '50.

Spelen was onze voornaamste bezigheid. Dat gebeurde op het eigen hof. De meeste kinderen woonden in een huis(je) met een ruime tuin. Gemillimeterde grasvelden waren er nog niet veel, dus je kon met broers en zuster of met vrienden naar hartelust spelen. Was je het thuis spelen beu, dan sprak je gewoon af met klasgenoten en je ging bij hen spelen. Een uurwerk hadden we niet, de GSM bestond nog niet en de ouders waren er meestal gerust in en gaven toelating met een simpel "op tijd thuis voor het eten, hé". We ravotten naar hartelust in bossen, grachten en kanten, want van een Dutroux was nog lang geen sprake.

Sommige winters kon er geschaatst worden. Eerst op grachten en kleine waterlopen. Zo lag er rond het "Kasteelken" op het Dr. Jules Persynplein nog een oude wal, die bij ijsgang een ideaal decor vormde om te leren schaatsen. Met platte, houten schaatsen en ijzers met weinig snee op, trachtten we de basisbewegingen onder de knie te krijgen. Toen het in 1956 een strenge winter werd, waarbij het Axelsvaardeken, de meersen en zelfs de Moervaart flink bevroren waren, kon onze pret niet op. We schaatsten, gleden met ijsstoelen, slieden baantjes, vielen en vergaten alle kou en gingen pas naar huis als het donker werd.

Lente en zomer waren ideale momenten om naar de Wachtebeekse bossen aan de Langelede te trekken: de Witte Heuvel en de Konijnenheuvel kenden voor ons vlug geen geheimen meer. Gilbert Van de Voorde was een vogelkenner en sterk en handig genoeg om in bomen te klimmen. Eieren roven was een boeiende bezigheid. Thuis werden die eieren uitgeblazen en aan een koord geregen waar ze als trofeeën onder de dakrand van schuur of stal werden opgehangen. Zaak was er voor te zorgen dat je niet door de boswachter werd betrappt.

Sommige vrienden woonden op andere interessante plaatsen. Zo ook Marc Celie, mijn klasgenoot en zoon van Maurits, de stationschef. De nog in bedrijf zijnde spoorwegen, met reizigers en later enkel goederen, vormden een mooie, maar verboden speelgelegenheid. Toch gebeurde het eens dat de onderstationschef, Kamiel Roets, Marc Celie en mijzelf in de “marchandise” naar Zelzate liet meerijden. In een gezapig tempo reden wij over de Langeledevaart, door de bossen over de Gebroeders Naudtslaan tot aan de watertoren in Zelzate.

Niet ver van het Wachtebeeks station stond het cement- en tegelfabriekskanalen. Ook dat terrein met zijn verraderlijke afvalputten van rode, blauwe en purperen smurrie trok ons aan. Vooral omdat er meestal een eenzame treinwagon op een zijspoor stond. Die probeerden we dan met een lange hefboom, die we achter een wiel schoven, in gang te krijgen. Dat we daardoor bijna verpletterd konden worden tegen de ijzeren stootkussens, als de wagon plots wat achteruit bolde, was een omstandigheid die we pas nadien als gevaarlijk en onverantwoord inschatten.

Kermissen

We liepen veel op straat en de komst van kermis- of circuswagens ging niet onopgemerkt voorbij. Het opzetten genoot onze volle aandacht en vol bewondering, maar ook met wat ontzag en schrik,

keken we hoe de kramen en foorattracties werden opgesteld. Een van de woonwagenbewoners, die een schietkraam en een reeks schommels (“biezebijze”) had, kenden we goed en was steeds bereid tot een praatje. Vermoedelijk heeft hij ons ooit eens gevraagd of we op school al hadden geleerd van de Kilimanjaro en vonden we dat zo’n leuk woord dat de man voor ons voortaan “Manjaro” heette.

Circussen passeerden ook regelmatig en dat we ook die van nabij volgden, bleek uit het feit dat een van de artiesten, een beetje gehandicapt (door vanuit een trapeze te vallen, dachten we er maar bij), met ons op zoek ging naar een koppel duiven. “Liefst pauwenstaarten”. Jacques Tacq, die in de Molenstraat woonde, kende er wel wat duivenmelkers, maar of er tot een akkoord gekomen is, weet ik niet meer. In ieder geval hadden wij een “circusartiest” mogen helpen.

Vakantiepatronaat, maatschappij, bibliotheek

Hoewel wij veel vrijheid hadden om te spelen en langs de straat rond te hangen, werd er voor de jeugd regelmatig ook een vakantiepatronaat georganiseerd. Dit gebeurde aanvankelijk in een lokaaltje naast tandarts Bouckaert, in het huis dat Louis de coiffeur later nog huisvestte. Hier speelden we op zondag gezelschapspelletjes. Later belandden we in de Vierschaar naast de bibliotheek, waar we konden pingpongen en waar we onze eerste sigaret konden roken. Een klein pakje Zemir kostte toen iets van 6,25 fr. Paul Hesters was een van de barmannen.

Met het vakantiepatronaat trokken we ook naar buiten, o.a. naar de Warande, waar later de Sidmarwijk zou komen. Daar speelden we “dasen”-spel met o.m. Jozef Casneuf.

Dezelfde jongvolwassen leiders leerden ons ook toneel spelen, onder toezien oog van een onderpastoor. Een kerstspel moest opgevoerd worden en mij werd de rol van “Maria” toebedeeld. Tegenpruttelen dat dit toch beter een rol voor mijn zuster Lea zou zijn hielp niet. Gemengd toneel,

daar kon in die tijd geen sprake van zijn. In de middernacht mis mochten we een gelegenheidskoortje vormen en met heldere kinderstemmen "Susa Nina" en "Stille nacht" vertolken.

Er waren enkele momenten in het jaar waar we als scholier werden opgetrommeld om onze vaderlandse plicht te doen. Zo op 11 november, toen we na een optocht door de Statiestraat, aan het monument van de gesneuvelden, naar de met veel tremolo's geladen toespraak van Meester Hérie moesten luisteren. 21 Juli was iets plezieriger, met gewoonlijk een wielerkoeers. Wij klommen op de kiosk en hielpen Maurits Van Heirsele met het wisselen van naalden in de pick-up die voor vrolijke deuntjes zorgde. 's Avonds was er vuurwerk, dat op een keer door Hilaire Ghyselincq te vroeg werd aangestoken.

Vermits er (nog) geen televisie was, was de bibliotheek onze toevlucht. Onderwijzer Richard Scheire, die toen de bibliotheek openhield, leidde ons in en stelde ons de eerste lectuur ter beschikking: Puk en Muk. Later verslonden we zowat alles van Lode Lavki tot Bas Banning en alle boeken van Arendsoog. Soms tot vier boeken per week.

Voetbal en cinema

Op zaterdag hadden we nog maar pas onze pap uitgelept of we waren al vertrokken naar Cesar David. Achter zijn huis was er een voetbalterrein aangelegd. De lederen voetbal was in bewaring bij E.H. Raf David (een van onze proosten) en die bal gingen we dan beleefd vragen.

Als er genoeg jeugd was, werden de ploegen verdeeld. En vrij spoedig was het er een gejoel van jewelste, waarbij de Engelse voetbaltermen in het Wabeeks werden vertaald: o.a. "heinz" (hands), "friekie" (free kick), "foel" . Er werd duchtig gevoetbald en ondanks het leeftijdsverschil werden we ons voor wat we waard waren. De kracht was toch soms te verschillend: Marc Celie werd op een middag omvergeschoten (bal op de hielen) door Eric De Clercq.

De jonge Paul Van Kerckhove

Zondag was dikwijls een vervelende dag, maar gelukkig was er nog Cinema Pax op de Smishoek. Nadat we onze "pree" hadden gekregen van onze Pa, die half in slaap was gesukkeld bij het beluisteren van "Opera en Belcanto", konden we, veel te vroeg uiteraard, vertrekken. Maar steeds stond Julientje, een simpel manneken, dat hielp bij kolenhandelaar Tuur Van Mossevelde, er trouw als eerste reeds te wachten. Hij woonde trouwens alle voorstellingen van die week bij: op vrijdag- en zaterdagavond, de middag- en avondvoorstelling op zondag en tot slot de maandag nog een keer.

Films "kinderen niet toegelaten" werden haast niet gedraaid, dus we konden er alle weekends terecht om de talloze cowboy- en indianenverhalen à la "De zwarte pijl" te zien. Maar ook "De 10 geboden", "Ben Hur", "De man die teveel wist" en als ik mij niet vergis de eerste cinemascopie-film over de Canadese bereden politie, een film met het mooie liedje "O Rose Marie. I love you". Er waren ook muzikale films met Peter Alexander en Marika Röck. Tijdens de pauze was het drummen geblazen bij Hector en Netjen om aan apenootjes te geraken, een "expo"-ijsje, "slappe siezen" of gewoon een "boterstamper", "zwarte rek-

kers” of een stoksken “calichenhout”.

In de week werden die films dan op ons hof nagespeeld. Bij een zoon van een mandenmaker vond je materiaal genoeg om speren, dolken en zwaarden te maken. Tot woede van mijn vader werd onze hof soms tot een echt slagveld herleid.

Het fenomeen televisie ontdekten we in onze directe omgeving. Op de hoek van de Lindestraat en de Smishoek had “Leine Friet” met haren Maurice, een café met frituur en ... TV-toestel.

Door de raampjes konden we dan proberen een aflevering van “Schipper naast Mathilde” te volgen, tot dat iemand de gordijnen dichttrok.

Figuren

Figuren uit onze jeugd, die wel altijd in onze herinneringen zullen blijven, waren er ook.

Tijdens kermissen en jaarmarkten kwam men langs de straat of in de cafés de “zerelopers” tegen: mannen, die al lopend (en ze stonden nooit stil) met een collectebus geld inzamelden. Was die collecte voor henzelf of voor een goed doel. We hebben het nooit geweten.

Was er in de buurt iemand overleden dan kwam men “de-lijke-zeggen”. Bij ons was dat Malvina, die een grote purperen “wijnvlek” in haar gezicht had en waar wij als kind schrik van hadden. Na een “vader-ons” aan de deur, vertrok ze naar de burens.

Hoewel er nog veel buurtwinkels waren, reden er ook verkopers rond met paard en kar. Van “Peut” Staelens vertelden we reeds. Maar ’s zaterdags passeerde bij ons de “roeper” (naar ons verteld werd afkomstig van Beveren-Waas). Hij prees al bellend en roepend zijn groenten- en fruitwaren aan.

Zaterdagavond was ook “waskuipendag”. Dicht bij de kachel werd de metalen kuip gevuld met koud water en geleidelijk gevuld met warm water uit de moor, die op de kachel stond te dampen. Haartjes nat en pyjamaatje aan, nog wat opblijven

en dan de zolder op, waar vader en moeder in de ene kamer sliepen en wij met vijven in de andere. Hoefte het gezegd dat wij nog niet onmiddellijk sliepen en aan de balken van het ene bed naar het andere zwierden. Tot vader het lawaai beu werd, en riep of hij “eens naar boven moest komen!”

De naoorlogse jaren waren nog jaren met weinig comfort. Er waren nog maar weinig moderne huishoudtoestellen, alleen een ouderwets radio-toestel. De ramen met luiken (“blaffeturen”) die langs buiten moesten dichtgedaan worden hadden “enkel” glas. Er was geen centrale verwarming. Mijn vader deed elke avond het hekken dicht “opdat het op het hof niet zou regenen”. En de burens kwamen op zomeravonden en op zondagnamiddag bij elkaar om aan de voorgevel van ons huis de laatste nieuwtjes te vertellen of commentaar te geven op al wie passeerde.

We konden leven zonder al te veel luxe, waren altijd proper gekleed (soms met de hulp van de tante-nonnekes) en moeder naaide, breide en verstellde onze kleren. Vader werkte hard, ook met mandenmaken als bijverdienste, en dit om de zes kindermonden te voeden en ’s zondags nog wat pree te geven.

Nee, al bij al kunnen wij terugkijken op een gelukkige kindertijd.

Paul van Nest, de mandenmaker.
(Paul Van Kerckhove)

GEZOCHT

Wie vindt in zijn familie, of bij kennissen, nog inlichtingen over de Hongaarse kinderen die na de Eerste Wereldoorlog in Wachtbeke of Sint-Kruis-Winkel werden ondergebracht?

Deze informatie wordt door het bestuur met dank aanvaard.

Opsporing gezocht

In onze archieven vonden we deze groepsfoto die vermoedelijk dateert uit de jaren zestig van de vorige eeuw. Waar de ene denkt dat dit misschien een vissersclub voorstelt is de andere van mening dat dit wel eens een groep duivenmelkers zou kunnen zijn. Wie weet hier meer over en kan het bijhorende lijstje verder aanvullen?

Van links naar rechts:

Eerste rij (gehurkt): X, X, Maurice De Vos (†), X, Julien Poignaert, Raoul De Smet.

Tweede rij (gehurkt): X, Germaine De Letter, Raymond De Waele (†) en echtgenote Juliette ... (†), Aline Plasschaert

Derde rij (rechtstaand): André Coppens, Prudent De Bruyne (†), X, Gilberte De Bruyne, Elvire Dieleman, X, Ria Ackerman (naar links kijkend), X, X, X, X.

Vierde rij: X, X, X, X, Odette Descamps, X, André De Waele, X, Jozef L'Ecluse (†).

Vijfde rij : X, X, X, X, X.

Een tweede groepsfoto is een opname van de “Vrije Spaarders” van de Langelede, genomen op 15 april 1967, ter gelegenheid van hun 30-jarig bestaan. Wie weet waar deze foto precies werd genomen en herkent de ontbrekende personen?

Van links naar rechts:

Eerste rij (zittend): X, X, Omer Herie (†), X, X, X, X, Prosper Van Hoecke en echtgenote Rachel Stevens.
Uiterst rechts en in profiel: Stefaan Waelput (†).

Tweede en derde rij: X, Jérôme Verhegge, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X, X.

Bovenste rij: X, X, Michel Celie, X, René Van de Voorde (†), X.

Eddy Van Acker

H.K. “Oud Wachtebeke” nodigt U uit op
Vrijdag 16 februari 2007 om 20 uur in de Keurezaal van het CCW
en op Vrijdag 23 februari 2007 om 20 uur in het Tehuis “De Mey”

Tweede Filmavond Wachtebeke 30 jaar geleden

Kaarten 2,00 euro - Max. 135 plaatsen

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>Voorzitter</i>	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Guy Hoebeke <i>Vice-voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@belgacom.net
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Eddy Van Acker <i>Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg "Den Dhust" en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis "De Mey".